

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Острозька академія»
Навчально-науковий інститут міжнародних відносин та національної безпеки
Кафедра регіональних студій

Кваліфікаційна робота
на здобуття ступеня магістра
на тему:
**«Політичний діалог і практичне
співробітництво Україна-НАТО (2014-2022
рр.)»**

Виконала студентка 2 курсу, групи МЄАС-21
спеціальності 291 Міжнародні відносини,
суспільні комунікації та регіональні студії
освітньо-професійної програми
“Євроатлантичні студії”
Гордійчук Віта Віталіївна
Керівник — к.і.н., проф. Павлюк Віктор
Володимирович
Рецензент - _____
_____

Робота допущена до захисту
протокол № __ засідання кафедри історії від _____ 2023 року

В. о. завідувача кафедри регіональних студій:
_____ Петро КУЛАКОВСЬКИЙ

м. Острог - 2023

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ	9
1.1 Поняття та роль політичного діалогу та співробітництва у міжнародних відносинах	9
1.2 Моделі політичного діалогу та їх практична реалізація	11
Висновки до Розділу 1	13
РОЗДІЛ 2 ЕВОЛЮЦІЯ ДВОСТОРОННЬОГО СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНА-НАТО	15
2.1 Налагодження діалогу та співробітництва	15
2.2 Зміна курсу та динаміки відносин Україна-НАТО в результаті загострення російсько-українських відносин	18
Висновки до розділу 2	25
РОЗДІЛ 3 АКТИВІЗАЦІЯ ВІДНОСИН УКРАЇНА-НАТО В ПЕРІОД РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОГО КОНФЛІКТУ	27
3.1 Реакція НАТО на російську агресію	27
3.2 Політичні та дипломатичні ініціативи і їх практична реалізація.....	42
ВИСНОВКИ ДО 3 РОЗДІЛУ	60
РОЗДІЛ 4 ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОЛІТИЧНОГО ДІАЛОГУ ТА ПРАКТИЧНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНА- НАТО	62
4.1 Проблеми та перспективи практичного співробітництва Україна-НАТО	62
4.2 Сценарії політичного діалогу та практичного співробітництва Україна-НАТО	68
Висновки до 4 розділу	72
ВИСНОВКИ.....	74
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ	77

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

1. НАТО - Організація Північноатлантичного договору (North Atlantic Treaty Organization).
2. ЧМЗС - Членство в НАТО та зближення України з альянсом.
3. КСУ (Конфлікт на Сході України) - Криза на сході України.
4. ГШ та СБУ - Генеральний штаб та Служба безпеки України.
5. ГДР (Гуманітарна Допомога та Розвиток) - Міжнародна гуманітарна допомога та програми розвитку в рамках співпраці з НАТО.
6. ІБ (Інформаційна Безпека) - Спільні заходи з протидії дезінформації та кіберзагрозам.
7. МТМ (Миротворчі Місії) - Участь України у миротворчих операціях під егідою НАТО.
8. ПП (Підтримка та Партнерство) - Програми підтримки та розвитку партнерства між Україною та НАТО.
9. ПДЧ – План дій щодо членства в НАТО

ВСТУП

Актуальність теми дослідження

Період з 2014 по 2022 рік став ключовим для розуміння та аналізу відносин між Україною та НАТО в контексті сучасних міжнародних викликів. Актуальність обраної теми визначається декількома ключовими факторами:

1. Геополітичне значення – відносини між Україною та НАТО відзначаються геополітичною стратегічністю через розміщення України на перетині інтересів регіональних та глобальних акторів.

2. Кризові події – події 2014 року, такі як анексія Криму Росією та початок конфлікту на сході України, створили складну геополітичну та безпекову ситуацію, що робить важливим дослідження взаємодії України та НАТО в цей період.

3. Роль НАТО в системі міжнародної безпеки – зростаючі напруги в регіоні підкреслюють роль НАТО як ключового інструменту забезпечення стабільності та безпеки в Європі.

4. Сучасні виклики безпеки – зміни у міжнародній системі, кіберзагрози, гібридні загрози та інші аспекти сучасної безпеки роблять актуальним поглиблене вивчення співпраці України та НАТО для вирішення цих викликів.

5. Потенційні перспективи співпраці – розгляд та аналіз перспектив подальшої співпраці між Україною та НАТО має важливе значення для розуміння можливих шляхів розвитку ситуації та забезпечення стабільності в регіоні.

6. Світовий інтерес – спостереження за динамікою відносин між Україною та НАТО стає об'єктом інтересу для світової громадськості та дослідників, оскільки вони впливають на геополітичну картину світу.

Обрана тема кваліфікаційної роботи є актуальною, оскільки вона відображає сучасні геополітичні та безпекові виклики, з якими стикається Україна, та роль НАТО у забезпеченні стабільності в регіоні. Аналіз цього періоду надасть глибше розуміння відносин між Україною та НАТО, сприятиме

виявленню причин та наслідків подій, а також визначить можливості подальшої співпраці для забезпечення мирного та стабільного розвитку.

Аналіз стану розробки проблеми.

Актуальність питання привертає увагу науковців, журналістів та політиків як в Україні, так і за її межами. Вітчизняні та міжнародні науковці, журналісти та політики висловлюють своє бачення проблеми у своїх публікаціях. Так, В. Бадрак та А. Березний зосереджують увагу на розгляді економічних та політичних питань у відносинах Україна-НАТО. Л. Чорний вказує на важливість московського чинника; В. Борохвостов, Д. Гемі, М. Вонгровська, П. Граєвський, В. Раденький, А. Риженко, А. Шевцов, О. Їжак та К. Морозов висвітлюють різні аспекти співпраці між Україною та НАТО. Позиції Л. Голопатюка, А. Гушера, Д. Данилова та С. Згурця мають особливе значення при розгляді міжнародних відносин та участі України в НАТО як суб'єкта політичного процесу. Тарас Кузіо – експерт з України, який спеціалізується на вивченні політичної ситуації в Україні та відносин з НАТО. Він розглянув аспекти інтеграції України до НАТО після російської агресії та чинники, які впливають на цей процес. Проте дана тема недостатньо розкрита і потребує більш детального вивчення.

Джерельною базою дослідження є перелік угод, заяв, стратегій, планів та інших документів, які визначають різні аспекти співпраці. Хартія про особливе партнерство між Україною та НАТО (9 липня 1997 року : даний документ визначав загальні принципи та напрямки партнерства між Україною та НАТО. План Дій України-НАТО (2002): визначав конкретні заходи та завдання для розвитку партнерства протягом певного періоду. Індивідуальний План Дій України-НАТО (2014): враховуючи події в Криму та на сході України, цей документ визначав шляхи підтримки та співпраці. Річні Звіти України про Реформи в Галузі Оборони та Безпеки: документи, які надають інформацію про реформи та зміни в системі безпеки та оборони. Стратегії національної безпеки України і Воєнної доктрини України: визначають цілі, пріоритети та завдання реалізації державної політики у воєнній сфері та сфері оборони .

Метою кваліфікаційної роботи є об'єктивний аналіз політичного діалогу та практичного співробітництва між Україною та НАТО в період важливих кризових викликів, які включають анексію Криму та конфлікт на сході України.

Завдання кваліфікаційної роботи:

1. Вивчення історії відносин України та НАТО до 2014 року, а саме аналіз передкризового періоду для розуміння контексту та динаміки відносин до важливих подій.

- Аналіз кризових подій 2014 року та їх вплив на відносини: Аналіз етапів та особливостей діалогу між сторонами в період кризових викликів.

- Вивчення практичного співробітництва: інструменти та результати.

- Розкриття практичної сторони співпраці, включаючи військові та цивільні ініціативи та їх вплив на обидві сторони.

- Здійснення аналізу досягнень та визначення проблем для оцінки ефективності співпраці між Україною та НАТО.

- Визначення перспектив розвитку відносин та розгляд можливостей та шляхів подальшого розвитку співпраці на основі отриманих результатів.

Об'єктом дослідження є зовнішня політика України в сучасній системі міжнародних відносин.

Предмет дослідження – політичний діалог та практичне співробітництво України та Організації Північноатлантичного договору.

Хронологічні рамки дослідження охоплюють 2014-2022 рр. Для розкриття передумов сучасного співробітництва України та НАТО здійснено дослідження доби «становлення» їх відносин (1991-2013 рр.). 2014- 2022 рр. є періодом сучасної безпекової співпраці України та НАТО. Він розглядається від початку збройної агресії Російської Федерації проти України, яка наочно продемонструвала доцільність євроатлантичної інтеграції України, і проаналізований до початку повномасштабного вторгнення 2022 р.

Методи дослідження. Для вирішення поставлених у роботі мети та завдань було використано ряд загальнонаукових та спеціальних методів. Методологія дослідження базується на методологічному синтезі, що включає в

себе діалектичний підхід, системний, історичний, порівняльний, описовий і інші методи. Як головний застосовується діалектичний підхід, який базується на принципі системного аналізу досліджуваних у роботі явищ як взаємозалежних процесів (зокрема європейська і євроатлантична інтеграція, проголошена Україною взаємно впливали на темпи її поступу до Європи, що викликало суперечливі оцінки Кремля і його перешкоди, тиск на ЄС і НАТО), що дозволяє отримувати найбільш достовірні, відповідні об'єктивній дійсності знання. Системний метод дозволив розглядати співробітництво України та НАТО як взаємовигідну співпрацю зацікавлених сторін на внутрішньо державному, регіональному та глобальному рівнях. Історичний підхід використаний для хронологічної фіксації політичних подій і фактів співпраці Києва та Брюсселя, їх дослідження в тимчасовому і динамічному розвитку, виявлення зв'язку минулого, сьогодення і майбутнього. Саме принцип історизму обумовив винесення передумов сучасної співпраці України та НАТО в окремих, другий, розділ дослідження.

За допомогою порівняльного методу були з'ясовані спільні та відмінні риси у підходах партнерів до проблем безпеки, формування та реалізації відповідних політик, програм тощо. Використання описового методу дало можливість детально розглянути передумови і стан політичного діалогу та співпраці України та НАТО в різні періоди, виявити загальні тенденції та закономірності у розвитку взаємин Києва та Брюсселя. Також у роботі були використані інституційний метод та контент-аналіз. Інституційний метод відкрив можливості для вивчення впливу інституцій та провідних політиків, політичних партій та військових на формування курсу та реалізацію пріоритетних напрямків співпраці України і НАТО. Контент-аналіз дозволив визначити семантичне навантаження і головні акценти документів Україна–НАТО, промов політичних діячів і думок окремих авторів та науковців, Планів і Програм урядів 2018-2022 рр., а також звітів урядів за 2010 і 2022 роки; систематизувати та інтерпретувати отримані результати для подальшої аналітики та використання у науковому дослідженні.

Наукова новизна одержаних результатів дослідження

Наукова новизна дослідження полягатиме в глибокому аналізі розвитку відносин України та НАТО в контексті кризових подій, розкритті факторів, що впливають на ефективність співпраці, та визначенні перспектив для подальшого розвитку відносин.

У відкритті цієї роботи пропонується подальше вивчення періоду, який визначився кризовими викликами, з метою забезпечення належного розуміння та побудови ефективної стратегії взаємодії між Україною та НАТО.

Структура дослідження. Дана робота складається з вступу, чотирьох розділів, висновків (разом 72 сторінки), списку використаних джерел,. Список використаних джерел складається з 67 праць.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

1.1 Поняття та роль політичного діалогу та співробітництва у міжнародних відносинах

У цьому розділі визначатимуться основні поняття та теоретичні концепції, пов'язані з політичним діалогом та співробітництвом в міжнародних відносинах. Зокрема, аналізуватиметься природа політичного діалогу, різні підходи до розуміння та класифікації співробітництва між країнами, а також теоретичні моделі, які визначають взаємодію держав в сучасному світі. У цьому підрозділі розглянемо основні поняття політичного діалогу та співробітництва в міжнародних відносинах, щоб визначити їхню сутність та значення в контексті взаємодії між Україною та НАТО[17].

Політичний діалог представляє собою процес обміну інформацією, поглядами та думками між політичними суб'єктами для досягнення спільного розуміння чи вирішення конкретних питань. У міжнародних відносинах політичний діалог є важливим механізмом для вирішення конфліктів, формування коаліцій та укладення міжнародних угод. Він сприяє встановленню взаєморозуміння та підтриманню стабільності між державами.

В контексті відносин України та НАТО політичний діалог може включати обговорення питань безпеки, стратегічних інтересів, прав людини та демократії. Важливою частиною політичного діалогу є визначення спільних цілей та розробка стратегій для досягнення їх[4].

Міжнародне співробітництво – це процес взаємодії між державами або міжнародними акторами для досягнення спільних цілей чи вирішення спільних проблем. Співробітництво може виявлятися в різних сферах, таких як економіка, політика, безпека, наука та техніка. У міжнародних відносинах воно може приймати форму багатосторонніх або двосторонніх угод, спільних проектів, обміну ресурсами тощо.

У випадку України та НАТО співробітництво може охоплювати військовий сектор (участь в миротворчих місіях), цивільні ініціативи (реформи в оборонному секторі, правова гармонізація тощо), а також спільні дії в реагуванні на загрози безпеки. Основні поняття політичного діалогу та співробітництва в міжнародних відносинах визначаються як ключові механізми для побудови взаєморозуміння, вирішення конфліктів та спільного досягнення цілей між державами. Вони формують основу для аналізу взаємодії України та НАТО в рамках політичного діалогу та практичного співробітництва[11].

У цьому розділі розглянемо роль політичного діалогу та співробітництва в міжнародних відносинах, звертаючи увагу на їх значення, функції та вплив на формування стратегічних партнерств. Політичний діалог виступає як ключовий засіб для будівництва взаєморозуміння між різними країнами. Він дозволяє сторонам висловлювати свої погляди, обговорювати різні питання та розв'язувати конфлікти. Політичний діалог є важливим інструментом для вирішення конфліктів та вироблення мирних рішень. Обговорення спірних питань та пошук компромісів сприяють стабільності та зменшенню напруги[11].

Через політичний діалог країни можуть формувати стратегічні партнерства, визначати спільні цілі та розробляти спільні стратегії. Це сприяє утвердженню міжнародного порядку та робить взаємодію ефективною. Політичний діалог виконує функцію дипломатії, де держави висловлюють свої позиції, обговорюють питання та вирішують спільні завдання. Як частина дипломатичного процесу, політичний діалог може мати миротворчий ефект, сприяючи врегулюванню конфліктів та встановленню миру. Обговорення питань в політичному діалозі може відігравати превентивну роль у запобіганні можливих конфліктів чи непорозумінь[2].

Співробітництво в міжнародних відносинах дозволяє країнам об'єднувати зусилля для вирішення глобальних проблем, таких як зміни клімату, тероризм, бідність тощо. Воно сприяє економічному розвитку через обмін ресурсами, технологіями та ринковими можливостями. Спільні заходи в галузі безпеки та оборони забезпечують стабільність та допомагають у вирішенні загроз безпеки.

Політичний діалог та співробітництво відіграють важливу роль в міжнародних відносинах, сприяючи взаєморозумінню, вирішенню конфліктів, формуванню стратегічних партнерств та забезпеченню стабільності та безпеки. Ці механізми є основними елементами побудови сучасного міжнародного порядку.

1.2 Моделі політичного діалогу та їх практична реалізація

У даному розділі розглянемо різні моделі політичного діалогу в міжнародних відносинах та їх можливе застосування в контексті взаємодії між Україною та НАТО.

Реалістична модель – виходить з припущення, що держави діють власних інтересах і намагаються збільшити свою власну потужність та безпеку. Політичний діалог розглядається як інструмент для здобуття стратегічних вигод. Реалістична модель може пояснити спроби України зміцнити свою безпеку та партнерство з НАТО як стратегічний хід для забезпечення власних інтересів та дотримання суверенітету під час складних геополітичних викликів.

Ліберальна модель виходить з ідеї спільних цінностей та інтересів, що можуть об'єднати держави. Політичний діалог розглядається як засіб для розвитку спільних норм, прав та інститутів. Ліберальна модель може пояснити співпрацю України та НАТО як намагання спільно визначати та захищати демократичні цінності, права людини та правовий порядок[13].

Конструктивізм відзначається акцентом на важливості ідентичності та ідеї у формуванні міжнародних стосунків. Політичний діалог розглядається як процес будівництва спільних норм і розуміння. Конструктивістська модель може пояснити, як спільна ідентичність, спільна історія та цінності можуть сприяти розвитку політичного діалогу та співпраці між Україною та НАТО.

Трансформаційна модель акцентує на необхідності зміни системних уявлень та структур для досягнення сталого розвитку. Політичний діалог розглядається як механізм для трансформації міжнародних відносин. Трансформаційна модель може пояснити спроби України переглядати свою роль

у міжнародних відносинах та вибір євроатлантичного курсу як стратегічного кроку для трансформації свого суспільства[17].

Різні моделі політичного діалогу в міжнародних відносинах можуть вказувати на різні підходи та мотивації країн у їхній взаємодії. Застосування цих моделей дозволяє глибше розуміти динаміку та перспективи відносин між Україною та НАТО. Під час політичного діалогу Україна та НАТО можуть узгоджувати свої дії в рамках миротворчих місій. Це може включати надання військових контингентів та обмін досвідом.

Спільна розробка та реалізація реформ в українському секторі безпеки та оборони може бути результатом діалогу та співпраці між Україною та НАТО. Політичний діалог може стимулювати співпрацю в галузі інфраструктурних проєктів, таких як розвиток транспортних комунікацій чи енергетичні ініціативи. Укладання та підтримка торговельних угод та інвестиційних ініціатив можуть бути результатом високорівневого політичного діалогу. Політичний діалог може сприяти гармонізації законодавства України зі стандартами та нормами НАТО, що спрощує співпрацю та взаємодію[1].

Розвиток та впровадження заходів щодо правозахисту може стати результатом співпраці в рамках політичного діалогу. Політичний діалог може визначити області навчання та обміну досвідом для підвищення кваліфікації та розвитку спільних ініціатив. Розвиток культурного та наукового співробітництва може бути результатом взаємодії на політичному рівні. Практичне співробітництво між Україною та НАТО є ключовим результатом політичного діалогу. В різних сферах, таких як безпека, економіка, право та інші, можливі різноманітні форми співпраці, які сприяють зміцненню партнерства та досягненню спільних цілей[1].

Міжнародні організації відіграють ключову роль у сприянні політичному діалозі та співробітництву між країнами. Вони створюють форуми для обговорення глобальних питань, сприяють вирішенню конфліктів, розвивають правовий порядок та координують спільні ініціативи. Розглянемо роль міжнародних організацій у контексті відносин України та НАТО.

НАТО виступає як важливий політичний форум для обговорення питань безпеки та оборони між своїми членами та партнерами, включаючи Україну. Україна є одним з країн-партнерів НАТО, що дозволяє розвивати співпрацю в галузі безпеки та оборони через політичний діалог та спільні проекти.

Європейський Союз також є ключовим фактором політичної інтеграції та економічного розвитку в Європі. Для України, яка розвиває відносини як із ЄС, так і з НАТО, це важливий контекст для співпраці. ЄС надає підтримку Україні в проведенні реформ, включаючи галузь правової системи та боротьби з корупцією.

ООН відіграє важливу роль у миротворчій діяльності, а її місії можуть мати вплив на регіональну стабільність, включаючи конфлікти в Україні. ООН виступає за захист прав людини, і це є однією з основних областей співпраці України з міжнародними організаціями[5].

ОБСЄ грає важливу роль у моніторингу та медіації конфліктів, включаючи ситуацію на сході України. ОБСЄ сприяє розвитку демократії та правової системи, що є важливим аспектом співпраці з Україною.

Висновки до Розділу 1

Отже, основні поняття політичного діалогу та співробітництва в міжнародних відносинах визначаються як ключові механізми для побудови взаєморозуміння, вирішення конфліктів та спільного досягнення цілей між державами. Вони формують основу для аналізу взаємодії України та НАТО в рамках політичного діалогу та практичного співробітництва.

Політичний діалог та співробітництво відіграють важливу роль в міжнародних відносинах, сприяючи взаєморозумінню, вирішенню конфліктів, формуванню стратегічних партнерств та забезпеченню стабільності та безпеки. Ці механізми є основними елементами побудови сучасного міжнародного порядку.

Різні моделі політичного діалогу в міжнародних відносинах можуть вказувати на різні підходи та мотивації країн у їхній взаємодії. Застосування цих

моделей дозволяє глибше розуміти динаміку та перспективи відносин між Україною та НАТО. Міжнародні організації, зокрема, НАТО відіграють важливу роль у політичному діалозі та співробітництві, надаючи форум для обговорення питань міжнародної безпеки, прав людини, економічного розвитку та інших аспектів відносин між країнами, зокрема Україною та НАТО.

РОЗДІЛ 2

ЕВОЛЮЦІЯ ДВОСТОРОННЬОГО СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНА-НАТО

2.1 Налагодження діалогу та співробітництва

У цьому розділі буде проведений огляд історії відносин між Україною та НАТО до визначального періоду 2014 року, який включає кілька ключових етапів та подій.

Відносини між Україною та НАТО мають свій початок у період незалежності України, що настав після розпаду Радянського Союзу в 1991 році. Одним з перших важливих кроків було приєднання України до Партнерства між НАТО та країнами-членами альянсу у лютому 1992 року[3].

Це приєднання визначило Україну як країну-партнера НАТО, відкривши шлях для співпраці в різних сферах безпеки та оборони. Участь України у партнерських програмах сприяла обміну досвідом та створенню платформи для політичного діалогу між сторонами. На той час Україна виражала свій інтерес у розвитку глибшого співробітництва, але питання щодо членства в альянсі ще не ставало актуальним у світлі вибору стратегії нейтралітету в 1994 році. Цей етап відносин між Україною та НАТО покладав фундамент для подальших розвитків та формування співпраці в ряді напрямків, які стали важливими в подальшому стосунки обох сторін[22].

Відносини між Україною та НАТО розпочалися в ранньому періоді незалежності України, після розпаду Радянського Союзу у 1991 році. У лютому 1992 року Україна стала членом Партнерства між НАТО та країнами-членами Північноатлантичного альянсу, що відкрило шлях для співпраці в різних сферах. У 1994 році Україна вибрала шлях нейтралітету, визначивши свій статус нейтральної країни у своїй Конституції. Це визначення стало важливим для подальшого розвитку відносин між Україною та НАТО[39].

У 1994 році Україна прийняла важливе рішення щодо свого статусу, ухваливши Декларацію про нейтралітет. Це рішення визначило Україну як

нейтральну країну, яка не прагне до членства в військових блоках, включаючи НАТО. Декларація про нейтралітет стала важливим аспектом зовнішньополітичної стратегії України. Вона закріпила зобов'язання України залишатися поза військовими блоками та визначала нейтралітет як основу для розвитку мирного та стабільного регіону. Це рішення, яке стосується нейтралітету, не виключало розвиток партнерства та співпраці в інших сферах, включаючи економічне співробітництво, науково-технічний обмін, та інші аспекти міжнародної співпраці. Декларація стала важливим кроком для визначення ролі та місця України в міжнародній арені, зберігаючи її незалежність та суверенітет. У 1997 році було укладено Угоду про партнерство між Україною та НАТО. Ця угода встановлювала кілька напрямків співпраці, таких як політична консультація, безпека, оборона, наука та екологія[38].

У 1997 році відбулось значуще подія у відносинах між Україною та НАТО - укладення Угоди про партнерство між Україною та Північноатлантичним альянсом. Ця угода визначила новий етап співпраці та розширила рамки партнерства. Головні аспекти Угоди включали:

- Встановлення механізму для консультацій та обміну думками між Україною та НАТО щодо ключових питань безпеки та політики.

Співпраця в галузі безпеки, оборони та військової технічної співпраці, включаючи участь України в миротворчих операціях.

- Розвиток співпраці в галузях науки та технологій, а також у вирішенні проблем екології. Угода створила правову базу для розширення співпраці та поглиблення взаєморозуміння між Україною та НАТО. Вона також визначила конкретні напрямки співпраці та об'єднала зусилля для зміцнення стабільності та безпеки в регіоні[42].

Україна активно брала участь у миротворчих місіях, організованих НАТО. Наприклад, участь в місіях на Балканах та у Лівані підтверджувала зобов'язання України до міжнародної безпеки та стабільності.

Однією з важливих сфер співпраці між Україною та НАТО була участь України у миротворчих місіях, організованих альянсом. Це свідчило про

активний внесок України у забезпечення міжнародної безпеки та стабільності. Кілька ключових аспектів участі України у миротворчих місіях варто відзначити:

Україна взяла участь у миротворчих місіях, організованих НАТО, в рамках вирішення конфлікту на Балканах. Це дозволило Україні внести свій внесок у забезпечення стабільності в регіоні та підтримати ініціативи альянсу. Україна також брала участь у миротворчих операціях, організованих НАТО, в інших регіонах світу. Це включало участь у місіях в Лівані та інших регіонах, де конфлікти та кризи вимагали міжнародного втручання для відновлення стабільності[28].

Участь в миротворчих місіях слугувала не лише як важливий внесок України у глобальну безпеку, але й сприяла розвитку партнерства між Україною та НАТО. Це було визнання активної ролі України в роботі над збереженням та відновленням мирних процесів у світі. У 2008 році відбулася важлива подія, яка вплинула на перспективи відносин між Україною та НАТО. НАТО вирішила, що Україна, разом з Грузією, може стати членами альянсу в майбутньому. Однак це рішення не конкретизувало час та механізми приєднання. Важливо відзначити, що це рішення викликало різкі реакції та дискусії як у самій Україні, так і серед партнерів НАТО. Деякі країни висловлювали підтримку, вважаючи, що членство України в НАТО є стратегічно важливим для стабільності в регіоні. Інші висловлювали обурення, аргументуючи, що такий крок може погіршити відносини з Росією[55].

Додатковим кроком у розвитку співпраці стало створення Ради з партнерства Україна–НАТО. Ця Рада була створена як платформа для консультацій та обговорення питань безпеки та співпраці між Україною та альянсом. Вона дозволила сторонам активно обмінюватися інформацією, вирішувати конкретні питання та визначати спільні ініціативи[43].

Ці події стали важливим кроком у визначенні перспектив між Україною та НАТО та встановленні додаткових механізмів для розвитку співпраці та діалогу.

2.2 Зміна курсу та динаміки відносин Україна-НАТО в результаті загострення російсько-українських відносин

Період влади Президента Віктора Януковича в Україні в 2010–2014 роках призвів до зміни курсу відносин України з НАТО. Янукович ініціював зміни у зовнішній політиці, які суттєво вплинули на стосунки з Північноатлантичним альянсом. У 2010 році Україна оголосила про свій нейтральний статус у новій версії Стратегії національної безпеки. Це рішення визначило курс країни у справах безпеки та оборони, оголошуючи, що Україна не буде намагатися до членства в оборонному союзі, включаючи НАТО[51].

Цей нейтральний курс став частиною стратегії влади Президента Віктора Януковича, яка ставила питання безпеки та оборони в новий контекст. Україна визначила свою позицію як нейтральну, намагаючись врахувати різні інтереси внутрішніх та зовнішніх акторів. Це рішення викликало деякі обговорення та підняло питання щодо зміни вектора зовнішньої політики, зокрема в контексті партнерства та співпраці з НАТО. Нейтралітет України став об'єктом уваги як з боку внутрішніх політичних сил, так і міжнародних партнерів. Під владою Президента Віктора Януковича в Україні в 2010–2014 роках було прийнято рішення призупинити роботу над питаннями інтеграції до НАТО. Це рішення визначило новий напрямок в зовнішній політиці України та відносинах з Північноатлантичним альянсом[10].

Головні аспекти призупинення інтеграції включали:

1. Відмова від членства: влада Віктора Януковича прийняла рішення не продовжувати шлях до членства в НАТО. Це було відзначено в новій редакції Стратегії національної безпеки України.

2. Зміна акцентів:призупинення інтеграції означало зміну акцентів в безпеці та обороні. Замість активної спроби наблизити країну до членства в НАТО, Україна переорієнтувала свої зусилля на розвиток власних оборонних можливостей та укріплення нейтралітету.

3. Внутрішній конфлікт та реакція громадськості: це рішення викликало внутрішній конфлікт у країні, зокрема серед тих, хто підтримував ідею

євроатлантичної інтеграції. Громадські організації та політичні сили висловлювали протест та вимагали відновлення шляху до членства в НАТО.

Призупинення інтеграції України до НАТО в цей період стало ключовим аспектом зміни курсу в зовнішній політиці та відносинах з альянсом. У 2010 році під владою Президента Віктора Януковича Україна прийняла рішення не продовжувати чинність Курського меморандуму. Цей меморандум був підписаний у 1994 році між Україною, Росією, США та Великою Британією і передбачав виведення ядерних збройних сил з території України в обмін на гарантії територіальної цілісності та безпеки[1].

Ключові аспекти відмови від Курського меморандуму включали:

1. Відмова від ядерного статусу: з виведенням ядерної зброї Україна стала державою без ядерного статусу. Це було важливим кроком в стабілізації ситуації на пострадянському просторі та допомогло зменшити ризики ядерного конфлікту.

2. Важливий сигнал Росії: рішення відмовитися від Курського меморандуму також може бути сприйняте як важливий сигнал Росії, оскільки цей меморандум гарантував безпеку та територіальну цілісність України в обмін на її відмову від ядерної зброї.

3. Дискусії та критика: рішення відмовитися від Курського меморандуму викликало дискусії та критику, зокрема в українському суспільстві та серед партнерів країни. Деякі вважали це необхідним кроком для зміцнення безпеки та стабільності, інші висловлювали обурення через зміну ставлення до гарантій безпеки[8].

Відмова від Курського меморандуму стала частиною ширшого контексту перегляду зовнішньополітичних пріоритетів та стратегії України в період влади Віктора Януковича.

Ці рішення викликали різкі реакції як у внутрішній політиці України, так і серед міжнародних партнерів, зокрема, НАТО. Цей період став етапом зміни динаміки відносин між Україною та альянсом. Революція Гідності та події на сході України в 2014 році відіграли рішучу роль у динаміці відносин з НАТО.

Російська анексія Криму та конфлікт на сході України суттєво вплинули на сприйняття альянсу в Україні та на взаємодію. Події 2014 року суттєво змінили динаміку відносин України та НАТО та спричинили реорганізацію стратегічного партнерства в контексті агресії Росії та анексії Криму. Декілька ключових аспектів цієї зміни включають:

Агресивна діяльність Росії відносно України у 2014 році, зокрема анексія Криму та підтримка бойовиків на сході країни, викликала рішучу реакцію міжнародної спільноти, включаючи НАТО[6].

НАТО та багато інших країн визнали анексію Криму та підтримку Росією бойовиків на сході України як порушення міжнародного права. Було висловлено осуд та вимоги щодо припинення агресивних дій.

Міжнародна спільнота, зокрема Європейський Союз та Сполучені Штати, ввели економічні санкції проти Росії відповідно до її агресивних дій. Ці санкції призвели до обмеження доступу до фінансових ресурсів та торгівлі для російських компаній та посадовців[7].

НАТО висловила підтримку суверенітету та територіальної цілісності України. Альянс почав зміцнювати партнерство з Україною, надаючи допомогу в області оборонної реформи, підвищення бойової готовності та надання військової допомоги. Агресія Росії також стала каталізатором для змін в самій структурі та готовності НАТО. Альянс зосередив увагу на підвищенні готовності своїх військових сил, проведенні спільних навчань та удосконаленні реагування на гібридні загрози. Реакція на агресію Росії визначила новий етап у відносинах між Україною та НАТО, перейшовши від стратегічного партнерства до активної підтримки та співпраці в контексті викликів безпеки та стабільності[15].

Події 2014 року, зокрема агресія Росії та анексія Криму, спричинили посилення партнерства між Україною та Північноатлантичним альянсом (НАТО). Декілька ключових аспектів цього посилення включають:

1. Вираження підтримки та солідарності: НАТО виразив підтримку та солідарність з Україною в обличчі агресії Росії. Це виражалося в офіційних

заявах, рішеннях та вказівках на необхідність захисту суверенітету та територіальної цілісності України.

2. Обмін інформацією та консультації: НАТО та Україна посилили обмін інформацією та консультації в сфері безпеки. Це включало взаємне інформування про стратегічні плани, безпекові загрози та інші важливі аспекти безпеки.

3. Військова допомога та реформа: НАТО надавав асистенцію Україні в реформі оборони та військових сил. Це включало в себе підвищення бойової готовності, підтримку в сфері військової освіти та тренувань, а також допомогу в удосконаленні оборонних можливостей.

4. Партнерство в рамках міжнародних миротворчих місій: Україна активно долучилася до міжнародних миротворчих місій, спрямованих на вирішення конфлікту на сході країни. Це дозволяло Україні та НАТО спільно працювати над збереженням миру та стабільності в регіоні.

5. План дій Україна-НАТО: У 2014 році Україна прийняла План дій Україна-НАТО, спрямований на зміцнення партнерства та взаємодії в сфері безпеки та оборони. Цей план визначав конкретні кроки для досягнення об'єктивів у сфері безпеки та співпраці з альянсом[17].

План дій Україна-НАТО (ПДУН) був спрямований на зміцнення партнерства та взаємодії між Україною та Північноатлантичним альянсом. Ключові елементи цього плану включають:

1. Політичне та безпекове співробітництво: визначення механізмів політичного та безпекового співробітництва між Україною та НАТО для забезпечення стабільності та безпеки в регіоні.

2. Військова реформа: здійснення реформ в галузі оборони та військової сфери для підвищення бойової готовності та ефективності військових сил України.

3. Розвиток оборонної інфраструктури: покращення та модернізація оборонної інфраструктури для забезпечення адекватного захисту та оборони країни.

4. Взаємодія у сфері кризового управління: розвиток механізмів взаємодії та співпраці між Україною та НАТО в сфері кризового управління та реагування на екстремальні ситуації.

5. Забезпечення прав людини та реформа сектору безпеки: здійснення реформ для забезпечення дотримання прав людини та правових стандартів у секторі безпеки та оборони.

6. Міжнародна миротворча діяльність: активна участь України в міжнародних миротворчих місіях з підтримкою та співпраця з НАТО в цьому напрямку[6].

План дій Україна-НАТО став важливим інструментом для реалізації стратегічних цілей України в контексті її співпраці з Північноатлантичним альянсом та зміцнення безпеки та стабільності в регіоні. В контексті подій 2014 року та зміцнення партнерства між Україною та НАТО, Україна активно долучилася до розгортання міжнародних миротворчих місій. Україна взяла участь у миротворчих операціях, які були проведені за підтримки ООН та інших міжнародних організацій. Це включало в себе надання військового та цивільного контингенту для забезпечення миру та стабільності в конфліктних регіонах[25].

Україна активно брала участь у миротворчих операціях, виконуючи свої зобов'язання перед міжнародною спільнотою та співпрацюючи з різними міжнародними організаціями. Україна приймала участь у миротворчих місіях, організованих Організацією Об'єднаних Націй. Ці місії мали на меті відновлення миру та забезпечення стабільності у конфліктних регіонах. Україна активно взаємодіяла з різними миротворчими місіями Європейського союзу. Це включало участь у місіях, спрямованих на забезпечення безпеки та підтримку демократичних процесів у країнах-партнерах. Україна також брала участь у миротворчих операціях, проведених під егідою НАТО. Це дозволяло країні співпрацювати з іншими членами альянсу та інтернаціональними партнерами для досягнення спільних цілей забезпечення миру та стабільності. Україна також брала участь у гуманітарних місіях та операціях відновлення після конфліктів, спрямованих на надання допомоги та підтримки людям, постраждалим від

конфліктів. Участь України в миротворчих операціях визначалася бажанням сприяти збереженню миру та забезпеченню гуманітарної допомоги в регіонах, порушених конфліктами. Це відображало зобов'язання України перед міжнародною спільнотою в забезпеченні стабільності та безпеки. Україна співпрацювала з НАТО у реалізації миротворчих місій та операцій. Це дозволяло обмінюватися досвідом, надавати допомогу у розвитку миротворчих стратегій та координувати зусилля для забезпечення миру та безпеки[26].

Україна розширила свою співпрацю з НАТО в сфері миротворчих місій, вносячи важливий внесок у забезпечення стабільності та миру в регіонах конфліктів. Деякі аспекти цієї співпраці включають:

Україна взяла участь у миротворчих операціях, які були проведені під егідою НАТО. Ці операції спрямовані на відновлення миру та забезпечення стабільності в регіонах, де виникли конфлікти.

Україна та НАТО проводили спільні тренування та навчання для підвищення професійної готовності українських військових до участі в миротворчих місіях.

Співпраця включала обмін досвідом між українськими військовими та представниками НАТО щодо організації та проведення миротворчих операцій.

Україна та НАТО спільно працювали над забезпеченням миротворчих зусиль в зоні конфлікту на сході України. Це включало в себе спільні заходи щодо реагування на гуманітарні потреби та забезпечення безпеки в районах конфлікту.

Співпраця України з НАТО у миротворчих місіях дозволила об'єднати зусилля для забезпечення миру, стабільності та гуманітарної допомоги в районах, підданих конфліктам[26].

Україна долучалася до міжнародних коаліцій для боротьби з тероризмом та забезпечення стабільності у світі. Це включало участь у спільних операціях, спрямованих на протидію загрозам мирному співіснуванню. Україна приєдналася до різних міжнародних ініціатив та коаліцій, які спрямовані на

протидію тероризму. Це включало участь у спільних операціях та заходах для запобігання терористичним загрозам. Україна співпрацювала в межах міжнародних коаліцій для протидії транснаціональним загрозам, таким як торгівля людьми, незаконна міграція та інші форми організованої злочинності. Україна взяла участь у міжнародних коаліціях для підтримки стабільності та вирішення конфліктів у різних частинах світу. Україна приймала участь в міжнародних гуманітарних коаліціях для надання допомоги та підтримки людям, постраждалим від природних катастроф, воєнних конфліктів чи інших надзвичайних ситуацій. Участь України в міжнародних коаліціях відображала активну позицію країни у світовому співтоваристві та її бажання співпрацювати з іншими країнами для забезпечення глобальної стабільності та безпеки[43].

У зв'язку з конфліктом на сході України, Україна та міжнародні партнери, зокрема НАТО, співпрацювали в рамках миротворчих зусиль та гуманітарної допомоги. Деякі аспекти цієї спільної діяльності включають:

1. Гуманітарна допомога: Україна спільно з міжнародними партнерами та організаціями надавала гуманітарну допомогу жителям зони конфлікту. Це включало в себе постачання продуктів харчування, медичних засобів, будівельних матеріалів та інші необхідні ресурси.

2. Миротворчі зусилля: Україна та міжнародні партнери співпрацювали в реалізації миротворчих заходів для зменшення напруги та забезпечення безпеки в зоні конфлікту. Це включало в себе спільні патрулювання, створення безпечних зон та інші заходи.

3. Медична допомога та евакуація поранених: у рамках спільних зусиль України та міжнародних партнерів здійснювалася медична допомога та евакуація поранених осіб зони конфлікту. Це дозволяло забезпечити необхідну медичну допомогу та врятувати життя постраждалим.

4. Підтримка гуманітарних організацій: Україна та міжнародні партнери активно співпрацювали з гуманітарними організаціями для координації та

забезпечення ефективної гуманітарної допомоги населенню зони конфлікту. Спільна діяльність в зоні конфлікту на сході України відображала об'єднані зусилля для забезпечення безпеки, гуманітарної допомоги та вирішення гострих проблем, пов'язаних із конфліктом[1].

Розгортання міжнародних миротворчих місій стало важливим аспектом стратегії України в контексті зміцнення партнерства з НАТО та реагування на виклики безпеки в регіоні та світі. Події 2014 року суттєво вплинули на відносини між Україною та НАТО, перетворивши стратегічне партнерство в контексті відстоювання суверенітету та територіальної цілісності України. До 2014 року відносини між Україною та НАТО пережили кілька етапів, включаючи активне партнерство та періоди напруження. Події 2014 року рішуче змінили динаміку взаємодії та визначили нову еру відносин, яка буде визначальною для подальшого розвитку[9].

Висновки до Розділу 2

У період до 2014 року відносини України та НАТО проходили кілька етапів, включаючи партнерство, співпрацю та прагнення України до членства в альянсі. Однак в роки кризи, спричиненої агресією Росії та подіями на сході України, виникли виклики для подальшого розвитку цих відносин. Аналіз подій 2014 року, зокрема анексії Криму та початку конфлікту на сході України, вказує на зміну динаміки та акцентів в політичному діалозі. У цей період Україна активно зверталася до НАТО для підтримки та миротворчої допомоги. Етапи політичного діалогу між Україною та НАТО включають реалізм, посилення партнерства та спільні заходи в зоні конфлікту. Співпраця в миротворчих місіях, участь в міжнародних коаліціях та гуманітарна допомога свідчать про глибокий рівень залученості обох сторін. Висновок полягає в тому, що не дивлячись на труднощі та виклики, Україна та НАТО продовжують співпрацювати в

політичному діалозі та практичному співробітництві. Ця взаємодія є важливою для зміцнення безпеки та стабільності в регіоні та світі.

РОЗДІЛ 3

АКТИВІЗАЦІЯ ВІДНОСИН УКРАЇНА-НАТО В ПЕРІОД РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОГО КОНФЛІКТУ

3.1 Реакція НАТО на російську агресію

У березні 2014 року Російська Федерація анексувала Крим, порушивши міжнародне право та суверенітет України. Ця подія стала ключовою точкою в історії відносин між Україною та НАТО. У 2014 році Російська Федерація анексувала Крим, територію, яка до цього належала до складу України. Це стало найбільшим викликом для міжнародної безпеки в Європі після Другої світової війни. Анексія Криму мала ряд важливих аспектів та наслідків. Анексія Криму була визнана міжнародним співтовариством як порушення міжнародного права та суверенітету України. Велика частина міжнародних організацій та країн виступила проти такої дії Росії. Міжнародна спільнота, зокрема Європейський союз та Сполучені Штати, ввели економічні та політичні санкції проти Росії у відповідь на анексію Криму. Ці санкції мали на меті впливати на російську економіку та створювати тиск на керівництво країни. НАТО засуджувала анексію Криму та висловлювала підтримку територіальній цілісності України. Альянс зміцнив свої оборонні заходи, зосереджуючи увагу на забезпеченні безпеки східного флангу та реагуючи на загрозу з боку Росії. Анексія Криму викликала значний реверс у геополітичному ландшафті Європи та світу. Вона підкреслила необхідність перегляду стратегій безпеки та підкреслила важливість спільної дії міжнародної спільноти у відповідь на агресію[6].

Анексія Криму стала ключовим елементом кризи на сході України та вплинула на відносини між Україною та НАТО, викликаючи зміну в політичному діалозі та встановленні нових пріоритетів у забезпеченні безпеки регіону. Міжнародна спільнота висловила сильне засудження анексії Криму. Западні країни та організації, зокрема НАТО, ввели санкції проти Росії відповідно до її дій. Дипломатичні зусилля були спрямовані на відновлення територіальної цілісності України та засудження російської агресії[2].

Після анексії Криму в 2014 році почався конфлікт на сході України між українською владою та проросійськими силами, що призвело до виникнення Донецької та Луганської народних республік. Проросійські сили оголосили створення Донецької та Луганської народних республік, що призвело до виникнення збройних сутичок та військових операцій в регіоні[16].

Реакція НАТО на початок конфлікту на сході України була визначена наступними ключовими аспектами:

- Засудження агресії: НАТО визнало дії проросійських сил як агресію та порушення суверенітету України. Альянс висловлював осуд та вимагав припинення ворожнечі.

- Підтримка територіальної цілісності: НАТО підтримувало територіальну цілісність України та визнавало її право на вибір свого майбутнього, включаючи можливість приєднання до альянсу.

- Підвищення готовності сил: Альянс розглядав підвищення готовності своїх військових сил та зміцнення оборони східного флангу для протидії можливим загрозам.

- Міжнародні навчання та консультації: НАТО надавало Україні підтримку у вигляді навчань для покращення військової ефективності та консультацій з реформування оборонного сектору[19].

Початок конфлікту на сході України породив реакцію НАТО, спрямовану на забезпечення безпеки та підтримку України в умовах воєнного конфлікту. Це відзначилося рішучістю визначити загрозу та прийняти заходи для укріплення оборонної спроможності альянсу. В реакцію на кризу, НАТО посилила свою військову готовність, розміщуючи додаткові військові контингенти на сході Європи для запобігання подальшим агресіям. Відзначається значним посиленням військової готовності НАТО як реакцією на кризові події на сході України. НАТО розміщувала додаткові військові контингенти в країнах східного флангу, зокрема в Польщі, Балтійських країнах та Румунії. Це мало на меті продемонструвати рішучість альянсу та забезпечити колективну оборону[25].

НАТО відзначалося підвищенням частоти та обсягу військових навчань на сході Європи. Це включало спільні навчання з країнами-членами та партнерами альянсу. Альянс створював реактивні підрозділи, призначені для швидкого реагування на будь-які загрози для безпеки на сході. НАТО активно підтримувала розвиток та модернізацію оборонної інфраструктури у країнах східного флангу.

Посилення військової готовності було ключовим елементом стратегії НАТО в умовах кризових подій на сході України, спрямоване на забезпечення колективної безпеки та демонстрацію рішучості відповісти на будь-які загрози[51].

НАТО виражало політичну підтримку Україні та її праву на обрання свого майбутнього, включаючи можливість приєднання до альянсу. Альянс активно співпрацював з Україною, надаючи практичну допомогу у сферах безпеки, оборони та реформ. НАТО розширювало свої програми співпраці з Україною, включаючи навчання, обмін досвідом та консультації з питань безпеки. Альянс надавав підтримку Україні в реформуванні сектору безпеки та оборони, сприяючи підвищенню ефективності та прозорості. НАТО та її країни-члени активно залучалися до участі в миротворчих місіях на території України, сприяючи відновленню стабільності та забезпеченню безпеки[8].

Розвиток партнерства з Україною включав в себе не лише політичну підтримку, але й практичні заходи для зміцнення безпеки та сприяння реформам в країні. Це підкреслювало важливість спільної дії для забезпечення стабільності в регіоні. У цей період НАТО розширила свою партнерську взаємодію з Україною, надаючи підтримку в сфері безпеки, розвідки та оборонної техніки. Підтримка України з боку НАТО була комплексною та мультисферною, спрямованою на надання допомоги в різних аспектах конфлікту та підтримку розвитку країни. НАТО інтенсивно займалася дипломатичними зусиллями для вирішення конфлікту та підтримки мирного врегулювання, взаємодіючи з іншими міжнародними партнерами. НАТО брало участь у міжнародних дипломатичних ініціативах для вирішення конфлікту на сході України. Це

включало участь у міжнародних конференціях та зустрічах для обговорення питань безпеки та миру в регіоні[18].

НАТО вживало заходів для збільшення дипломатичного тиску на Росію, висувуючи вимоги щодо виконання міжнародних зобов'язань та відновлення територіальної цілісності України. НАТО активно співпрацювало з іншими міжнародними організаціями, такими як ООН та Європейський Союз, для спільного вирішення проблем та реагування на кризові ситуації. НАТО підтримувало та сприяло мирним ініціативам для вирішення конфлікту, включаючи участь в миротворчих процесах та пошуку політичних рішень[55].

Дипломатичні зусилля НАТО були спрямовані на активну участь у міжнародних зусиллях для врегулювання конфлікту та встановлення миру на сході України. Не дивлячись на труднощі, криза 2014 року також відкрила можливості для укріплення відносин між Україною та НАТО, спрямовані на спільні зусилля для забезпечення безпеки та стабільності в регіоні. НАТО може продовжити активну підтримку реформ в секторі безпеки та оборони України. Це включає в себе надання консультацій, навчань та технічну допомогу для поліпшення ефективності та прозорості українських військ. НАТО може і далі розвивати своє партнерство з Україною, включаючи співпрацю в різних сферах, таких як кібербезпека, енергетика та гуманітарна допомога. Альянс може продовжити активну участь в миротворчій діяльності на сході України та надавати підтримку у відновленні та стабілізації постраждалих регіонів. НАТО може і далі розвивати дипломатичні ініціативи для вирішення конфлікту та сприяння мирним процесам, в тому числі через міжнародні переговори та співпрацю з іншими акторами. Подальше зміцнення оборонної спроможності країн-членів на сході Європи, спільно з розвитком інфраструктури та планів реагування на можливі загрози.

Перспективи співпраці України та НАТО можуть включати в себе широкий спектр заходів, спрямованих на підтримку безпеки, стабільності та розвитку регіону. Проте залишаються виклики, такі як продовження конфлікту

на сході України та агресивна поведінка Росії, що вимагала постійної уваги та відповіді від НАТО та міжнародної спільноти.

Постійна нестабільність в світі може створити додаткові виклики для безпеки та співпраці між Україною та НАТО. Кризи та конфлікти в інших регіонах можуть вплинути на стратегічні призначення та ресурси альянсу. Загрози у формі гібридної війни, кібератак та дезінформації можуть стати серйозним викликом для безпеки. Адаптація до сучасних методів конфлікту вимагатиме вдосконалення військових та кібернетичних засобів оборони. Продовжуючий російський вплив у регіоні може ускладнити співпрацю та створити політичні та безпекові труднощі для України та НАТО. Економічні обмеження, зокрема під впливом глобальних економічних труднощів чи санкцій, можуть вплинути на здатність країн-членів та партнерів альянсу забезпечувати необхідні ресурси для оборони[12].

Внутрішні політичні зміни в країнах-членах та партнерах НАТО можуть впливати на рішення та сприйняття альянсу, створюючи внутрішній політичний тиск на зміну курсу. Виклики, які стоять перед Україною та НАТО, можуть бути комплексними та вимагати гнучкості та спільних зусиль для їх ефективного вирішення. Висвітлюючи кризові події 2014 року та їх вплив, цей розділ розкриває ключові аспекти та етапи взаємодії між Україною та НАТО у складному політичному контексті. Анексія Криму Росією в 2014 році спричинила серйозні зміни в політичному діалозі між Україною та НАТО. Нижче представлено аналіз ключових аспектів цієї події та її вплив на відносини між Україною та НАТО. Більшість країн та міжнародних організацій, включаючи НАТО, однозначно засудили анексію Криму як порушення міжнародного права та суверенітету України. Анексія Криму створила серйозні виклики для безпеки в регіоні та активізувала обговорення забезпечення колективної безпеки серед країн-членів НАТО. НАТО висловлювала політичну підтримку та вживала економічні санкції проти Росії відповідно до її анексії Криму[16].

Це призвело до підвищення акценту на розвиток обороноздатності та зміцнення партнерства між Україною та НАТО. Криза стимулювала співпрацю у

миротворчих місіях, де Україна приймала участь під егідою НАТО. Україна, після анексії Криму, змушена була адаптувати свою стратегію безпеки під загрози від Росії[15].

Анексія Криму визначила новий етап у відносинах України та НАТО, активізувала обговорення безпекових питань у регіоні та сприяла укріпленню співпраці між Україною та альянсом. Після анексії Криму Росією весною 2014 року, розпочалася дестабілізація ситуації на сході України. Групи бойовиків, які отримували підтримку Росії, взяли під контроль деякі міста в областях Донецьк і Луганськ, проводячи озброєні акції та оголошуючи так звані "народні республіки"[6].

Квітень 2014 року знаменувався тим, що у Краматорську, Слов'янську та інших містах розпочались протести та акції, організовані групами, які виступали за відокремлення від України та приєднання до Росії. У кінці квітня 2014 року групи озброєних бойовиків та активісти, які отримували підтримку від Росії, почали захоплювати урядові будівлі в ряді міст сходу України, зокрема в Донецьку та Луганську. Вони виступали за відокремлення від України та приєднання до Росії[23].

Протести та акції підтримки відокремлення від України відбувалися у ряді міст на сході країни. Влада України намагалася стримати ці прояви, але ситуація швидко ескалювалася, і бойовики перейшли до захоплення адміністративних будівель та формування так званих "народних республік". У березні-травні 2014 року Росія провела референдум на Криму, де мешканці області вирішили приєднатися до Російської Федерації. Цей крок був широко визнаний міжнародним співтовариством як незаконний, і багато країн ввели санкції проти Росії[6].

Внаслідок захоплення урядових будівель та дестабілізації ситуації, в квітні 2014 року розпочався збройний конфлікт на сході України, який триває донині. Уряд України спробував відновити контроль над територіями, що були захоплені бойовиками, що призвело до тривалих бойових дій та гуманітарної кризи.

11 травня 2014 року в Донецькій та Луганській областях відбулися референдуми, де бойовики та проросійські активісти проголосували за відокремлення від України та створення "народних республік". Референдуми були визнані незаконними та махінаціями, але вони стали приводом для подальшого ескалації конфлікту[49].

На наступний день після референдумів, 12 травня 2014 року, бойовики оголосили незалежність "Донецької народної республіки" (ДНР) та "Луганської народної республіки" (ЛНР). Оголошення було визнано незаконним майже всіма країнами світу. Протягом травня 2014 року продовжувались бойові дії між українськими силами та бойовиками, які отримували підтримку Росії. Цей період включав в себе напади на урядові установи, об'єкти інфраструктури та столицю області - Донецьк. 24 травня 2014 року бойовики оголосили створення "Міжнародної республіки Донбас", яка об'єднувала ДНР та ЛНР. Оголошення визнала Росія, але інші країни світу відхилили його та продовжили вважати території у складі України[49].

Протягом травня і липня 2014 року продовжувались бойові дії на сході України між українськими силами та бойовиками, які отримували підтримку Росії. Конфлікт супроводжувався інтенсивними обстрілами, бойовими діями та втратами на обох сторонах. У травні-червні 2014 року відбулася битва під Айдаром, коли бойовики намагалися блокувати перехідне місто Луганської області. Українські сили відстоювали свої позиції, але конфлікт продовжувався[8].

11 травня 2014 року бойовики провели референдум у Маріуполі, результати якого визнали захоплення міста "Маріупольською народною республікою". Україна та більшість країн світу визнали це заходження як неправомірне. У травні-червні 2014 року відбулася битва за Слав'янськ, де українські сили намагалися визволити місто від бойовиків. Конфлікт виявився складним та довготривалим, призвівши до численних втрат і руйнувань. 20 червня 2014 року президент України Петро Порошенко оголосив мирний план,

який передбачав стабілізацію ситуації на сході країни шляхом перемир'я та діалогу. Однак план не призвів до значного зниження насилля[45].

17 липня було збито малайзійський авіалайнер МН17 над Донбасом. За результатами розслідування встановлено, що літак був збитий зенітно-ракетним комплексом "Бук", який, ймовірно, належав російським військам.

Отже, початок конфлікту на сході України призвів до тривалого та складного кризового становища, в якому важливу роль відігравали російська підтримка бойовиків та намагання України відновити свій суверенітет на захоплених територіях. НАТО випускала офіційні заяви, в яких засуджувала агресію Росії на сході України. Ці заяви висловлювали підтримку суверенітету та територіальної цілісності України та вимагали негайного припинення агресивних дій. 28 березня 2014 року у заяві НАТО висловлено глибоке занепокоєння щодо вторгнення російських військ на територію України. Альянс вимагав негайного припинення вторгнення, виразивши повну підтримку суверенітету, територіальної цілісності та незалежності України[26].

16 квітня 2014 року, на тлі ескалації ситуації в Україні та анексії Криму Росією, НАТО випустило спільну заяву голів держав та урядів країн-членів, в якій вони висловили серйозне занепокоєння щодо дій Росії та підтримали суверенітет та територіальну цілісність України. У заяві, НАТО закликала Росію зупинити дестабілізацію сходу України, вивести свої війська та розпочати конструктивний діалог. Також було заявлено, що НАТО буде продовжувати підтримувати суверенітет та територіальну цілісність України та підсилювати свої оборонні заходи[43].

НАТО також висловило готовність підготувати план дій для захисту альянсових країн та підтримати Україну у розвиненні своїх оборонних можливостей. Це включало в себе розгортання додаткових військових сил та засобів у регіоні, а також посилення співпраці з іншими партнерами. Заява НАТО в квітні 2014 року відзначила важливий етап у визнанні загрози, яку становила діяльність Росії для безпеки регіону, та визначила об'єднані заходи для забезпечення безпеки та стабільності.

30 червня 2014 року в Брюсселі відбулося засідання Ради Росія-НАТО на рівні постійних представників. Зустріч була під час поглиблення кризи на сході України та після анексії Криму Росією. Генеральний секретар НАТО Андерс Фог Расмуссен висловив серйозне занепокоєння щодо дій Росії в Україні та підтримав суверенітет і територіальну цілісність України. Він закликав Росію визнати право України на визначення своєї долі та припинити підтримку бойовиків. НАТО підтвердило свою підтримку України і розглядало питання щодо підсилення обороноздатності країни, включаючи можливість надання технічної та консультаційної допомоги. Засідання також розглядало можливі заходи для забезпечення безпеки альянсових країн в світлі загрози з боку Росії[28].

НАТО висловило надію на пошук політичного розв'язання кризи та визнало необхідність діалогу та співпраці з Росією для вирішення напруженої ситуації. Однак підтверджено було також готовність приймати заходи для забезпечення колективної безпеки. 5 вересня 2014 року в Уельсі відбувся саміт НАТО, на якому лідери країн-членів обговорили безпекові питання, пов'язані з подіями на сході України та іншими глобальними викликами. Під час саміту була ухвалена заява, в якій лідери НАТО висловили повну підтримку суверенітету та територіальній цілісності України, осуджуючи дії Росії на сході країни та анексію Криму. НАТО затвердило план дій щодо підтримки обороноздатності своїх країн-членів, зокрема збільшення оборонного бюджету та розгортання ротаційних сил на сході альянсу. Це було спрямовано на зміцнення відповідальності НАТО за колективну безпеку[6].

Було оголошено про створення сил швидкого реагування - Very High Readiness Joint Task Force (VJTF), які мали забезпечувати швидку мобілізацію та реагування на будь-які загрози для безпеки членів альянсу. Також НАТО підтримало введення санкцій проти Росії та виразило рішучу реакцію на будь-які спроби підтримки Росією бойовиків на сході України[2].

Саміт у Великобританії зазначив важливий етап у зміцненні позицій НАТО та підтримці України в умовах гострої безпекової ситуації в регіоні. Проте було

відзначено продовження наявності російських військ та техніки в Україні. Альянс знову закликав Росію витягнути свої війська, поважати міжнародне право та припинити підтримку бойовиків. На саміті НАТО, який відбувся 5 лютого 2015 року, були обговорені ключові питання щодо безпеки в Європі та реакції на російську агресію в Україні. Основні аспекти цього саміту включали:

1. Підтримку України – лідери НАТО підтвердили свою непохитну підтримку суверенітету та територіальної цілісності України в контексті російської агресії. Альянс закликав Росію дотримуватися міжнародних зобов'язань та відмовитися від підтримки бойовиків на сході України.

2. Реакція на російську агресію – НАТО продовжило засуджувати дії Росії в Україні та закликала до припинення підтримки бойовиків. Альянс підтвердив свою готовність захищати всіх своїх членів від будь-яких загроз, включаючи гібридні загрози.

3. Шлях до ефективної оборони – були прийняті рішення щодо покращення готовності та реакції НАТО на будь-які загрози. Це включало в себе створення "Спільної підготовленості та реагування" для забезпечення швидкої реакції на будь-які виклики.

4. Важливі партнерства – НАТО продовжило розвивати свої партнерства з іншими країнами та організаціями для зміцнення безпеки в регіоні. Була наголошена важливість співпраці та діалогу.

5. Санкції проти Росії – НАТО висловило підтримку ефективним санкціям проти Росії та закликала до зміцнення обороноздатності своїх країн-членів[8].

Цей саміт підкреслив рішучість НАТО стосовно забезпечення безпеки в регіоні та підтримки України в умовах гострої безпекової ситуації.

У зв'язку з ескалацією конфлікту, також були проведені екстрені засідання, на яких країни-члени обговорювали ситуацію та розглядали можливі заходи для підтримки України[6].

4 березня 2014 року НАТО провів екстрене засідання на рівні постійних представників країн-членів альянсу. На засіданні обговорювалися російські війська, що ввійшли на територію Криму, та загроза для стабільності в регіоні.

Країни-члени висловили занепокоєння та вимагали від Росії негайно припинити дії. 1 квітня 2014 року на засіданні в Брюсселі країни-члени НАТО обговорювали російську агресію на сході України та аналізували ситуацію в регіоні. Результатом засідання була заява про рішучу підтримку суверенітету та територіальної цілісності України. 5 червня 2014 року засідання глав країн-членів НАТО вилучило аспекти безпеки в регіоні та дії Росії на сході України. Обговорення фокусувалося на засудженні агресії та розгляді заходів для підтримки України[21].

23 червня 2014 року на засіданні Міністрів оборони НАТО відбулася обговорення ситуації на сході України. Країни-члени вирішили посилити свою присутність у Східній Європі та надати підтримку Україні, включаючи навчання та консультації. 4 грудня 2014 року відбулося засідання Міністрів закордонних справ НАТО було присвячене оцінці ситуації на сході України та останнім подіям. Країни-члени обговорили дипломатичні заходи та подальші кроки у підтримці України[44].

Отже, обговорення на засіданнях НАТО були важливим елементом координації заходів та формування спільної стратегії відносно ситуації на сході України. У своїх заявах, НАТО акцентували на необхідності відновлення мирного процесу та викликала сторони до переговорів для вирішення конфлікту шляхом дипломатії. Вимоги відновлення мирного процесу були однією з ключових складових політичної реакції НАТО на конфлікт на сході України. Альянс підкреслював важливість дотримання всіма сторонами міжнародних зобов'язань та пошук мирного вирішення конфлікту. НАТО виступали з зверненнями до міжнародної спільноти, закликаючи інші країни та міжнародні організації приєднатися до засудження агресії та надавати підтримку Україні. Альянс акцентував на важливості об'єднання зусиль для забезпечення міжнародної стабільності та безпеки.

Звернення до міжнародної спільноти відображало бажання НАТО встановити єдність та залучити підтримку світового співтовариства в реагуванні на конфлікт на сході України[15].

В контексті засудження агресії, НАТО також наголошували на необхідності підвищення обороноздатності та готовності країн-членів до можливих загроз у регіоні. Тому 23 червня 2014 року НАТО, на засіданні глав країн-членів, прийняло рішення про збільшення своєї присутності у Східній Європі, щоб посилити обороноздатність та забезпечити безпеку в регіоні. Це включало у себе навчання, ротації сил та посилення інфраструктури на сході альянсу[17].

4 грудня 2014 року Засідання Міністрів закордонних справ НАТО вирішило продовжити підтримку України в плані обороноздатності, включаючи посилення здатностей українських силових структур та надання консультацій. Отже, посилення обороноздатності України було ключовим аспектом реакції НАТО на кризу на сході. Альянс активно залучався до зміцнення обороноздатності України та надання необхідної допомоги для забезпечення безпеки в регіоні.

Збільшення військово-технічної допомоги НАТО для України у період 2015-2017 років було важливим етапом у співпраці між сторонами. У цей період Україні було постачено значну кількість бронетехніки від НАТО та країн-членів, що включало в себе бронетранспортери, танки, броньовані транспортні засоби та інше військове обладнання. Україні надавалася сучасна озброєння від НАТО для зміцнення її військових потужностей. Це включало в себе легке та важке озброєння, системи зв'язку та інші важливі елементи. Окрім постачання обладнання, НАТО надавала технічну підтримку та сервісне обслуговування для забезпечення нормальної експлуатації отриманого військового обладнання[18].

Українські війська брали участь у спільних вправах та тренуваннях з країнами-членами НАТО. Це сприяло підвищенню військової готовності та розвитку спільних тактичних навичок. Додатково до військової техніки, надавалося медичне та гуманітарне забезпечення для підтримки військовослужбовців та цивільного населення в районах конфлікту.

НАТО активно допомагала в реформах у військовій галузі, сприяючи адаптації стандартів та процедур до вимог альянсу[23].

На 2015 рік було заплановано низку спільних військових навчань між країнами-членами НАТО і Україною. Серед них - операція "Безстрашний охоронець" (OFG), в якій взяли участь 2200 учасників, в тому числі 1000 американських військових. Перший особовий склад і техніка 173-ї повітряно-десантної бригади прибули до Яворова, Львівська область, 10 квітня 2015 року. OFG тренуватиме новостворену Національну гвардію України в рамках затвердженого Конгресом США Резервного фонду глобальної безпеки. Згідно з програмою, армія США повинна була підготувати три батальйони українських військових протягом шести місяців, починаючи з квітня 2015 р. Інші ініціативи включають навчання "Сі Бриз-2015" (загалом 2500 військовослужбовців, з яких 1000 військовослужбовців США і 500 військовослужбовців з країн-членів НАТО і "Партнерства заради миру"), "Сейбр Гардіан - Репід Трайдент - 2015" (загалом 2100 учасників, з них 500 військовослужбовців США і 600 військовослужбовців країн НАТО/ПЗМ), а також українсько-польські військово-повітряні навчання "Безпечне небо - 2015" (загалом 350 учасників, з них 100 польських військовослужбовців) і військово-поліцейські навчання "Правопорядок - 2015" (загалом 100 учасників, з них 50 польських військовослужбовців)[36].

У вересні 2015 року НАТО започаткувала п'ять трестових фондів на суму 5,4 млн євро для української армії. 2 млн євро планується спрямувати на модернізацію систем зв'язку, 1,2 млн євро - на реформування систем логістики та стандартизації, 845 000 євро - на фізичну реабілітацію та протезування, 815 000 євро - на кіберзахист, 410 000 євро - на перепідготовку та переселення[2].

У березні 2016 року Президент Європейської комісії Жан-Клод Юнкер заявив, що Україні знадобиться щонайменше 20-25 років для вступу до ЄС і НАТО. У липні 2016 року НАТО опублікувало резюме Комплексного пакету допомоги Україні (КПД) після зустрічі глав держав у Варшаві. Україна задекларувала мету досягти взаємосумісності своїх збройних сил з силами НАТО до 2020 року; КПД був розроблений для задоволення потреб цього процесу. КПД містить понад 40 цільових заходів підтримки у таких ключових сферах, як

- Розвиток потенціалу та інституційної розбудови;

- Командне управління, зв'язок і комп'ютеризація (C4);
- Логістика і стандартизація;
- Оборонно-технічне співробітництво;
- Кіберзахист;
- Медична реабілітація;
- Протидія саморобним вибуховим пристроям, знешкодження вибухонебезпечних предметів та розмінування;
- Наука, пов'язана з безпекою;
- Протидія гібридній війні;
- Реформування служб безпеки;
- Планування на випадок надзвичайних ситуацій цивільного характеру;
- Енергетична безпека[14].

8 червня 2017 року Верховна Рада ухвалила закон, який визначив інтеграцію з НАТО пріоритетом зовнішньої політики. У липні 2017 року Порошенко оголосив, що домагатиметься початку переговорів щодо ПДЧ з НАТО. Того ж місяця Президент Порошенко почав пропонувати "систему патронату", яка б пов'язувала окремі регіони з європейськими державами[6].

Реформи у сфері оборони та безпеки в Україні в період 2015-2017 років відображають зусилля країни на шляху до вдосконалення своїх військових структур та адаптації до стандартів та вимог НАТО. Нижче представлено деякі ключові аспекти цих реформ:

1. Стратегічні Реорганізації – проведення стратегічних реорганізацій у військовій сфері для підвищення ефективності та готовності Збройних Сил до викликів сучасності.

2. Інтеграція Стандартів НАТО – адаптація та інтеграція стандартів та процедур НАТО для забезпечення сумісності та взаємодії із союзниками НАТО.

3. Реформи Командно-керівницької Системи – вдосконалення командно-керівницької структури Збройних Сил для підвищення координації та ефективності.

4. Технічне та логістичне оновлення – модернізація військового обладнання, техніки та логістичних систем для забезпечення високої бойової готовності.

5. Професіоналізація Збройних Сил – перехід до професійної армії та покращення системи набору та підготовки військовослужбовців.

6. Цивільно-військова співпраця – зміцнення взаємодії між цивільним та військовим секторами для забезпечення комплексного підходу до оборони та безпеки.

7. Боротьба з Корупцією – впровадження заходів для боротьби з корупцією в оборонному секторі для забезпечення прозорості та ефективного використання ресурсів. Ці реформи були направлені на підвищення обороноздатності України та зближення її стандартів та практик із НАТО[8].

Отже, протягом періоду 2015-2017 років відносини між Україною та НАТО були визначені рядом важливих подій і розвитком ситуації в регіоні. У контексті конфлікту на сході України, спричиненого анексією Криму Росією та конфліктом на Донбасі, НАТО виражала підтримку суверенітету та територіальної цілісності України. Альянс осуджував агресивні дії Росії та надавав політичну та практичну підтримку Україні. Україна продовжувала брати участь у спільних навчаннях та вправах зі силами НАТО. Це сприяло підвищенню військової сумісності та підготовки українських військових за стандартами Альянсу. Україна активно співпрацювала з НАТО у сферах оборони та безпеки. Країна продовжувала впроваджувати реформи в армії, спрямовані на підвищення її ефективності та сумісності із стандартами НАТО. Україна розпочала роботу над Індивідуальним Планом Дій щодо членства (IPAR), що є інструментом співпраці між Україною та НАТО. IPAR визначає конкретні завдання та рекомендації для країни щодо підготовки до можливого членства в Альянсі. НАТО надавала фінансову підтримку та консультативну допомогу для реалізації реформ в українському оборонному секторі. Ці зусилля спрямовувалися на зміцнення безпеки та стабільності в регіоні та покращення військово-технічної сумісності України з НАТО[10].

3.2 Політичні та дипломатичні ініціативи і їх практична реалізація

Протягом 2018-2019 років відносини між Україною та НАТО продовжували розвиватися в контексті політичного діалогу, практичної співпраці та підтримки у важливих напрямках. Навесні 2018 р. НАТО зафіксувало російську присутність на Сході України. За оцінками Голови військового комітету НАТО генерала П.Павела, у військовій структурі і місцевих адміністраціях «ДНР-ЛНР» працював багатотисячний контингент «російських фахівців». На початку 2018 року відносини між Україною та НАТО продовжували розвиватися в рамках партнерства та співпраці. У січні 2018 року Україна отримала статус партнера НАТО з розширеним можливостями, що відкрило нові можливості для поглиблення співпраці[13].

На Брюсельському саміті 11-12 липня 2018 р. глави держав і урядів країн-членів НАТО знову підтвердили свою відданість подальшому наданню допомоги Україні щодо реалізації порядку денного реформування національних структур безпеки і оборони, зокрема, у рамках другої Комплексної програми допомоги, з тим, щоб Україна могла більш ефективно забезпечувати власну безпеку. Глави держав і урядів також підтвердили свою підтримку зусиллям України з посилення стійкості до гібридних загроз, у т.ч. через активізацію співпраці в рамках Платформи НАТО-Україна з протидії гібридним загрозам. Країни-члени НАТО вчергове закликали Росію «припинити будь-яку політичну, фінансову та військову підтримку груп бойовиків і покласти кінець військовому втручання... вивести війська, військову техніку та найманців з території України та повернути своїх представників до Спільного центру з контролю і координації»[21].

У липні 2018р. почала свою роботу Координаційна рада з комунікації євроінтеграції, а вже листопаді 2018р. почалися інформаційні кампанії, метою яких було роз'яснення населенню переваг членства в НАТО. Цей чинник і факт агресії РФ був поштовхом до того, що вже у 2018 році вступ до НАТО підтримувала переважно більшість населення. Адже референдумі щодо вступу України до альянсу, виявили бажання взяти участь 72% з опитаних. 16% не мали

цього бажання, а інші 12% – не визначились. За вступ України до НАТО були готовими проголосувати 41% з опитаних і 66% – тих, хто виявив бажання голосувати. Така подія стала чинником того, що у Спеціальному звіті Парламентської Асамблеї НАТО у листопад 2018році було зазначено, що «Грузія, Україна та Молдова, а також країни Західних Балкан повинні отримати чітку перспективу членства як у НАТО, так і в ЄС»[13].

Наприкінці 2018-2019 років відбулась важлива подія, а саме, утвердження незворотності європейського та євроатлантичного курсу України. У 2018 р. Президентом П.Порошенко було висунуто ініціативу щоб закріпити в Конституції незворотність курсу до ЄС та НАТО. 20 вересня 2018 року проект з відповідними конституційними змінами було відправлено до Конституційного Суду, а 22 листопада 2018 року Парламент прийняв ці зміни на першому читанні[62].

7 лютого 2019 р. Верховна Рада України ухвалила дані зміни до Конституції та оголосила стратегічний курс направлений на набуття повноправного членства України в ЄС і НАТО. Відтоді главу держави визнавали як «гаранта реалізації стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору», а Уряд отримав обов'язок забезпечення «реалізації стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України» в ЄС та в НАТО. Того ж самого дня Верховна Рада України ухвалила звернення до лідерів держав-членів НАТО, ПА НАТО та ПАР з пропозицією надати Україні ПДЧ на саміті, який був запланований у Лондоні на грудень 2019 року[60].

Окремо слід зазначити, що важливою складовою практичного співробітництва і надалі залишилась підтримка України стосовно Росії. Сполучені штати, як одні з лідерів НАТО, стали безпосередньо першозасновником кампанії з протидії звірській політиці Росії. 2018 р. безпосередньо став «зразковим» фактором військової, фінансової та політичної підтримки США Україні[34].

Загалом, у 2018-2019 майже всі держави-члени НАТО надавали різні форми підтримки та допомоги Україні. До 2018-2019 років була визначена система певних урядових структур, які секторально та політично мали бути задіяні до співпраці з НАТО, про що свідчить Річна національна програма. По-перше, таким органам являється Урядовий офіс з координації європейської і євроатлантичної інтеграції та МЗС України, що відіграють важливу роль у комунікації та координації співпраці євроатлантичної інтеграції з Україною та НАТО. Важливо зауважити, що координуючим та головним органом з підготовки Річних національних програм є МЗС України. Проте, ефективність та виконання даної Програми є недостатньою цікавим фактом є те, що ні одна з них не була виконаною до кінця. адже, за даними опублікованими Кабінетом Міністрів України, Річна Національна Програма за 2016 р. була виконана лише на 82%, а за 2017 рік – на 81,9%²[33].

Щодо оцінок Інституту Євроатлантичного Співробітництва, цілі Програми на 2018 р. ми виконані на 64%, а 32% були все ще в процесі виконання. Керуючись даною ситуацією, науковці вважали, що усім державним органам потрібно виправити упущені прогалини щодо імплементації та згрупувати функції євроатлантичної інтеграції під повноваження одного підрозділу та поєднати це з процесом європейської інтеграції. Дані заходи були спрямовані на підвищення внутрішньодержавної координації, ефективності проведення реформ та взаємодії з НАТО[28].

Згідно з думкою експертів, проблемні та обмежуючі фактори співробітництва Україна-НАТО мають подвійне походження. Пропаганда зі сторони РФ в поєднанні з іншими зовнішніми факторами послаблювала ефективність співробітництва та виштовхнула питання Донбасу та Криму на так зване «геополітичне узбіччя». Також поступово накопичилась «втома від України» разом із сумнівним та недовірливим відношенням до декларацій нашого керівництва.

Отже, протягом 2018-2019 років відносини між Україною та НАТО продовжували розвиватися на фоні геополітичних подій та регіональних викликів.

Проте, як зазначили експерти з центру Разумкова, згідно з тенденціями минулих років, 2018-2019 рр. дали «підстави говорити про процес поступового, хоча й повільного та непростого становлення геополітичної суб'єктності України».

Важливо зазначити, що на діяльність влади суттєво вплинуло завершення повноважень Президента і відповідний початок передвиборчих кампаній. Високий рівень підтримки населенням європейського курсу не збігався з рівнем суспільної підтримки певних напрямків даної політики. Відповідно до цього, рівень недовіри населення до Президента став чи не найбільшим за всі роки незалежності. Останні президентські та парламентські вибори, трактувалися не зовсім як змагання передвиборчих програм[60].

Програма Володимира Зеленського та його партії «Слуга народу», а саме певні її частини, такі як зовнішня політика та безпека, мали цілком загальну і публіцистичну основу. Попри це від колишнього Президента він отримав у так званий «спадок» як і високі досягнення в українській дипломатії, так і накопичені десятиліттями прорахунки і прогалини[35].

В.Зеленський в інавгураційній промові 20 травня 2019 р. наголошував що першочерговими завданнями є припинення бойових дій на Донбасі та повернення окупованих територій. Проте головним завданням Зеленський вбачав застосування практичних заходів на шляху до ЄС та НАТО та запровадження їх стандартів. І вже на наступний день Президент зустрівся з представниками адміністрації Сполучених Штатів з проханням про посилення санкцій проти РФ. Першим закордонним візитом новообраного президента був візит до Брюсселю, на якому він зустрівся з керівництвом Єврокомісії, Європейської Ради, Генеральним секретарем НАТО та Президентом Польщі.

4 червня 2019 р. на спільній прес-конференції з Генеральним секретарем НАТО Є.Столтенбергом, В.Зеленський заявив: «Стратегічний курс України – на

набуття повноправного членства в ЄС і НАТО. Це закріплено в Конституції України і залишається нашим незмінним зовнішньополітичним пріоритетом». Важливе значення мали й наступні візити до Німеччини та Франції адже ці держави мають певний пріоритет в ЄС та НАТО[52].

Відбулися також зустрічі з представниками Туреччини, Канади та Польщі, на яких Зеленський активно просував та відстоював євроатлантичної інтеграції. Пізніше він відвідав країни Балтії, підписавши з Президентом Литви Декларацію про Стратегічне Партнерство на 2020-2024 роки. Обнадійливим фактором стали перші контакти з керівництвом Сполучених Штатів. Проте експерти зазначали, що бажання Президента «надати новий імпульс відносинам з Альянсом» та «відновити регулярний діалог у рамках Комісії Україна–НАТО», потребували «не лише більшої конкретизації, але й кропіткої «домашньої» роботи та розв'язання, зокрема, успадкованої проблеми у відносинах з Будапештом»[53].

Володимир Зеленський не гаючи часу зробив заяву на курс про повноправне членство в ЄС і НАТО. Пізніше він дав інтерв'ю в газеті Bild, заявивши: «Перше, що я хочу зробити, це впровадити стандарти НАТО в українські Збройні Сили і в наш сектор безпеки. Україна вже є надійним партнером НАТО, і в майбутньому ми можемо стати надійним членом НАТО». Все це дало підстави для прогнозу, що з оновленням влади, зовнішньополітичний курс України на основних стратегічних напрямках залишиться цілком незмінним. У вересні цього ж рок, під час візиту Д.Кулеби до штаб-квартири НАТО були досягнуті домовленості з Альянсом щодо: (а) «активізації дій робочої групи Україна–НАТО з військової реформи»; (б) «врахування пропозицій України під час розробки програми НАТО «Одна країна – один план»»; (в) «продовження стажування українських моряків на кораблях НАТО»; (г) «консультацій з Альянсом під час розробки Стратегії національної безпеки України» тощо.

30-31 жовтня 2019 р. відбувся візит Північноатлантичної ради НАТО на чолі з Є.Столтенбергом до Києва. За підсумками даної зустрічі, ми отримали

розширення в спільних проєктах і заходах та активізацію в роботі Платформи Україна–НАТО в протидії з гібридними загрозами. Також результатом даної зустрічі стали спільні навчання в Чорному морі «Coherent Resilience 2020» та було оновлено Комплексний пакет допомоги Україні в сфері бойових командувань, кібербезпеки та борони, медичної допомоги та реабілітації. Олександр Вінніков – голова представництва НАТО в Україні та директор Офісу з зв'язку НАТО в Україні: «Окрім політичної підтримки, Альянс надаватиме практичну допомогу... У 2020 р. в Україні розпочнеться новий цикл оборонного й безпекового планування, очікуються подальші кроки для імплементації закону «Про національну безпеку України»[29].

У травні того ж року Україна вперше в історії планувалося прийняття весняної сесії Парламентської асамблеї НАТО. Але вже через рік після виборчих виникли певні проблеми та затримки. Експерти центру Разумкова у 2020р. зазначали: «Результати дострокових виборів до Верхової Ради дозволили команді новообраного Президента протягом короткого часу монополізувати контроль над органами законодавчої та виконавчої влади. Утім, концентрація влади не призвела до більшої синергії у взаємодії її гілок». Вже за рік президентства проявилися проблеми в структурних і кадрових трансформаціях, в комунікаціях з громадкістю щодо зовнішньополітичних питань. Щодо здобутків нового Президента експерти заговорили: «Перший і головний здобуток – це саме збереження курсу на європейську інтеграцію і структурні реформи» також вони відмітили зростаючу та позитивну динаміку співробітництва з НАТО, проте «у публічній комунікації влади ці теми дещо відійшли на другий план, а поточна ситуація у світі (пандемія COVID-19) не сприяє прискоренню інтеграційних процесів». Дійсно, у 2019-2020 роках спостерігалось значне поглиблення у відносинах Україна–НАТО. Адже, на високому та вищому рівні відбулися контакти з Альянсом, варто відзначити ряд домовленостей, які було досягнуто, особливо щодо спільних навчань та стажування наших військових[41].

Проте вже досить тривалий час не зупинявся конфлікт з Угорщиною, що висувала блокаду у засіданнях Комісії Україна–НАТО. Виходячи з цього, 25

жовтня 2020 року МЗС оголосило певні заяви високопосадовців Угорщини як «втручання у виборчий процес» і заборонило в'їзд двом з них. Також суперечливу реакцію в Україні і на Заході викликали законопроекти «Про медіа» та «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення національної інформаційної безпеки та права на доступ до достовірної інформації». 5 лютого 2020 р. Кабінет Міністрів ухвалив щорічну Національну програму інтеграції до альянсу. Варто зазначити, що 12 червня 2020 року Північноатлантична Рада надала Україні статус партнера з розширеними можливостями, що великою мірою зміцнило і поглибило співробітництво з НАТО, особливо, у забезпеченні доступу до розвідувальної інформації та баз даних альянсу. Також ми отримали можливість участі в роботі керівних органів альянсу, в навчаннях та спільних місіях. Приєднання України до програми альянсу «Партнерство розширених можливостей», надало нам високий спектр можливостей для політичного діалогу та практичного співробітництва з державами-членами НАТО[58].

У 2020 р. практичне співробітництво з НАТО сприяло активізації оборонної реформи та певним змінам у структурі ЗСУ: відбулась трансформація в системі управління, а саме – розділення функцій начальника Генштабу ЗСУ та Головнокомандувача. А це в свою чергу засвідчує про наближення управлінської системи ЗСУ до стандартів НАТО. Активними темпами продовжувалась робота по підготовці реформ розвідувальних і спеціальних органів країни. До неї були залучені певні урядові структури та закордонні партнери. Порівнюючи з правоохоронною сферою, на Президентів лежала відповідальність за затягування в процесі реформування Служби Безпеки України та розвідки, та якості відповідних законопроектів. Дане питання вперше піднімалося керівними органами НАТО і стало своєрідним маркером в готовності України до поступу. В одному із листів відпраленому від керівних органів НАТО було зазначено: «голови делегації ЄС, консультативної місії ЄС, представництва НАТО й посольства США відзначали, що законопроект 2020 р.

не звужує, а консервує повноваження служби, а також не сприяє створенню ефективної системи демократичного цивільного контролю»[38].

Керуючись останніми подіями, 14 вересня 2020 р. В. Зеленський затвердив Стратегію національної безпеки України, що мала на меті «зміцнення особливого партнерства з НАТО та набуття повноправного членства в Організації Північноатлантичного договору», проте він не конкретизував положення даної стратегії. Згодом Верховна Рада України ухвалила Закон «Про розвідку» і «Про оборонні закупівлі», було оновлено Закон «Про службу зовнішньої розвідки». Такі ходи були сприйняті позитивно Міжнародною консультативною групою, до складу якої входили безпосередньо Посольство сполучених Штатів і представництво НАТО[58].

На кінець 2020 – початок 2021 року в Україна жила надіями про отримання ПДЧ на саміті в 2021 році. 1 грудня 2020 року міністр оборони України Андрій Таран заявив, що Україна чітко окреслює свої амбіції щодо отримання ПДЧ в НАТО і сподівається на всебічну політичну та військову підтримку такого рішення на наступному саміті Альянсу у 2021 році. Звертаючись до послів та військових аташе країн-членів НАТО, а також представників офісу НАТО в Україні, він закликав їх поінформувати свої столиці про те, що Україна сподівається на всебічну військово-політичну підтримку у прийнятті такого рішення на наступному Саміті НАТО у 2021 році. Це має стати практичним кроком і демонстрацією відданості рішенням Бухарестського саміту 2008 року[63].

А В. Зеленський, за декілька днів після інавгурації Д.Байдена, в одному зі своїх інтерв'ю висловлював бажання країни стати повноправним членом НАТО та задав цікаве питання Д. Байдену: «Пане президенте, чому ми досі не в НАТО?». Відповідь на дане питання ми отримали 9 лютого 2021 року на зустрічі Є.Столтенберга та Д.Шмигалья. Коли Шмигаль завив про бажання отримати у 2021 році ПДЧ, він почув у відповідь, що «Україні потрібно сконцентруватись на реформах, які наблизять її до членства в Альянсі», додавши, що «не може назвати конкретної дати», але може запевнити, що «ми будемо підтримувати

євроатлантичні прагнення України і підтримувати шлях України до НАТО». «Двері НАТО залишаються відкритими», – зауважував Столтенберг. На цій зустрічі також було обговорено безпекові питання в Україні та Чорноморському регіоні, в черговий раз, НАТО закликали Росію припинити вогонь та вивести війська зі Сходу України та вкотре засудило анексію Криму. Також альянс гарантував продовження надання Україні військової підтримки та сприяння в реформах[55].

7 квітня 2021 року, після початку нарощування російських військ біля українського кордону, міністр закордонних справ Литви Габріелюс Ландсбергіс заявив на пресконференції зі своєю іспанською колегою Аранчею Гонсалес Лая, що Литва має намір звернутися до своїх союзників по НАТО з проханням надати Україні ПДЧ: «найближчим часом ми повинні знову звернутися до наших колег з листом, щоб вони розглянули можливість надання Україні ПДЧ. Переконалий, і ми вже почали обговорювати це питання з нашими колегами з країн Балтії, НАТО може повторити свою пропозицію щодо надання Україні плану дій щодо членства. Цей крок стане "сильним сигналом для Росії", зокрема, про те, що Україна обрала для себе трансатлантичний напрямок, який цінується і має підтримку в країнах НАТО». - підкреслив Ландсбергіс[49].

Зі свого боку, міністр закордонних справ Іспанії, незважаючи на те, що Україна не є членом Альянсу, заявила, що відносини союзників з нею вже є "плідними, корисними і є символом бачення НАТО щодо мирного сусідства". Вона також додала, що питання України має бути обговорено на саміті Північноатлантичного альянсу, який запланований на червень цього року. Слідом за своїм литовським колегою міністр закордонних справ Латвії Едгарс Рінкевичс 7 квітня заявив, що НАТО має надати Україні ПДЧ. На тій же квітневій зустрічі Столтенберг заявив, що "НАТО твердо підтримує суверенітет і територіальну цілісність України". Вищезгадані заяви українських та іноземних політиків та події були чинником, який дав нам надію на позитивне рішення про ПДЧ. Проте в травні, після великої кількості переговорів та зустрічей України з НАТО, прем'єр-міністр України з питань євроатлантичної інтеграції, О.

Стефанішина говорила, що «Ми проговорили кілька важливих моментів, рішення щодо Річної національної програми, і, звичайно, політику відкритих дверей. Ми очевидно розуміємо, що цьогорічний саміт – це не той саміт, де буде ухвалене рішення про ПДЧ»[4].

10 квітня 2021 року міністр оборони України Андрій Таран заявив, що головним пріоритетом українського політичного керівництва є отримання Плану дій щодо членства (ПДЧ) в Північноатлантичному альянсі у 2021 році. На думку очільника українського оборонного відомства, найбільш переконливим і дієвим механізмом донесення позиції міжнародної спільноти до Москви є "прискорення виконання рішення Бухарестського саміту НАТО 2008 року про наше членство в Альянсі". Отримання ПДЧ для України підтримав і президент Туреччини Реджеп Таїп Ердоган у спільній декларації Дев'ятого засідання Стратегічної ради високого рівня між Україною та Турецькою Республікою.

У травні 2021 року сенатор-демократ Кріс Мерфі на брифінгу в Києві за підсумками зустрічі із Зеленським заявив, що надання Україні ПДЧ було б наступним логічним кроком на шляху до членства в НАТО. Він підкреслив, що Україна вже провела низку реформ, необхідних для того, щоб стати членом НАТО, а також має провести додаткові реформи. Він також зазначив, що якби Україна та Грузія отримали ПДЧ у 2008 році, то конфлікту з Росією не було б взагалі. Мерфі заявив: «Я розумію стурбованість НАТО щодо перспективи інтеграції з країною, яка перебуває в конфлікті. Але, чесно кажучи, якби Україна і Грузія отримали ПДЧ у 2008 році, я не думаю, що конфлікту взагалі б не було»[65].

2 червня 2021 року президент України Володимир Зеленський назвав однією з потенційних загроз, які можуть посилити позиції Росії в Європі, ненадання Україні чіткого сигналу та конкретних термінів щодо отримання ПДЧ на членство в НАТО.

На саміті в Брюсселі в червні 2021 року лідери НАТО підтвердили рішення Бухарестського саміту 2008 року про те, що Україна стане членом Альянсу з наданням їй ПДЧ як невід'ємної частини цього процесу, а також право України

самостійно визначати своє майбутнє і зовнішньополітичний курс без зовнішнього втручання. Генеральний секретар Столтенберг також підкреслив, що Росія не зможе накласти вето на вступ України до НАТО, оскільки ми не повернемося до епохи сфер інтересів, коли великі країни вирішували, що робити меншим: «кожна країна обирає свій шлях, і це стосується і вступу до НАТО. Це справа України та 30 країн-членів НАТО вирішувати, чи прагне вона бути членом Альянсу. Росія не має права голосу в питанні, чи повинна Україна бути членом Альянсу. Вона не може накласти вето на рішення своїх сусідів. Ми не повернемося до епохи сфер інтересів, коли великі країни вирішують, що робити з меншими». 28 червня 2021 року Україна та сили НАТО розпочали спільні військово-морські навчання в Чорному морі під кодовою назвою Sea Breeze 2021. Росія засудила ці навчання, а Міністерство оборони РФ заявило, що буде уважно стежити за ними[64].

28 листопада 2021 року Україна попередила, що Росія зосередила майже 92 000 військових біля своїх кордонів, і припустила, що Путін планує наступ наприкінці січня або на початку лютого. Росія звинуватила Україну у нарощуванні власного військового потенціалу і зажадала "юридичних гарантій" того, що вона ніколи не вступить до НАТО[41].

30 листопада 2021 року Путін заявив, що розширення присутності НАТО в Україні, особливо розміщення будь-яких ракет великої дальності, здатних завдати удару по Москві, або систем протиракетної оборони, подібних до тих, що є в Румунії та Польщі, буде "червоною лінією" для Кремля. Путін стверджував, що ці системи ПРО можуть бути переобладнані в пускові установки наступальних крилатих ракет великої дальності "Томагавк". Він заявив, що "в діалозі зі Сполученими Штатами та їхніми союзниками ми будемо наполягати на виробленні конкретних домовленостей, які б виключали будь-які подальші просування НАТО на схід і розміщення систем озброєнь, які нам загрожують, в безпосередній близькості до російської території". Столтенберг відповів: "Тільки Україна і 30 союзників по НАТО вирішують, коли Україна буде готова приєднатися до НАТО. Росія не має права вето, Росія не має права голосу,

і Росія не має права встановлювати сферу впливу, щоб намагатися контролювати своїх сусідів". 17 грудня 2021 року Росія висунула пропозиції щодо обмеження впливу США та НАТО на країни колишнього СРСР[23].

11 січня 2022 року стало відомо, що група конгресменів-республіканців має намір внести законопроект про визнання України країною "НАТО плюс" та ініціювати перегляд доцільності визнання Росії державою-спонсором тероризму. Автори законопроекту стверджують, що визнання України країною "НАТО+" дасть можливість швидше приймати рішення про надання і продаж Україні американських оборонних товарів і послуг. Зокрема, за словами Майка Роджерса, співавтора законопроекту, ця норма стосується надання протикорабельних систем та систем протиповітряної оборони. Крім того, цим законопроектом пропонується створити механізм швидкого запровадження санкцій проти "Північного потоку-2" у разі повномасштабного вторгнення Росії в Україну. Автори законопроекту переконані, що таким чином вони назавжди заблокують введення газопроводу в експлуатацію. Також у разі ухвалення законопроекту США зобов'язані розглянути і проголосувати за надання Росії статусу "країни-спонсора міжнародного тероризму"[26].

14 січня 2022 року Андрій Єрмак, голова Офісу президента України, привітав підготовку санкцій на випадок російського вторгнення, але попередив, що таке вторгнення "буде великою трагедією". Він також заявив, що українська влада сподівається почути конкретні умови вступу до Північноатлантичного альянсу: "Україна показала своїми принципами і позиціями, що ми повністю готові і здатні бути членом НАТО. Це означає, що на Мадридському саміті цього року ми сподіваємося побачити і почути дуже конкретні умови та інформацію про це, тому що сьогодні, особливо сьогодні, я хотів би повторити, що зараз це питання життя і смерті для нашої країни[57].

17 січня 2022 року російські війська приєдналися до своїх білоруських колег для проведення навчань, спрямованих на "відбиття зовнішньої агресії". Навчання розпочалися 10 лютого". 25 січня 2022 року НАТО "рішуче відхилило основну вимогу Москви проти подальшого розширення НАТО". Росія прагнула

покласти край "багаторічній політиці відкритих дверей НАТО для нових країн-членів" і вивести війська і техніку зі Східної Європи. Дмитро Песков заявив, що "перш ніж буде розуміння того, як ми будемо продовжувати, нам потрібно отримати текст".

27 січня 2022 року НАТО надіслало Росії пропозицію щодо безпеки останньої, "яка відхилила основні вимоги Москви". 28 січня 2022 року Путін заявив, що Захід проігнорував "фундаментальні занепокоєння Росії" щодо розширення НАТО, і заявив, що НАТО "розмістила ударні системи озброєнь поблизу російських кордонів". 31 січня 2022 року на напруженому засіданні Ради Безпеки ООН газета The Washington Post повідомила, що "Росія зажадала від Заходу зобов'язання виключити Україну зі своєї парасольки безпеки і вивести сили і техніку НАТО зі Східної Європи і країн Балтії" і, за словами посла Лінди Томас-Грінфілд, "погрожувала вжити військових дій, якщо її вимоги не будуть виконані". Посол Василь Небензя заперечив будь-які плани вторгнення і заявив, що Росія має право розміщувати війська в будь-якій точці своєї території. Він заявив: "Жоден російський політик, жоден громадський діяч, жодна людина не сказала, що ми плануємо напасти на Україну". Того ж дня міністр закордонних справ Росії Сергій Лавров заявив: "Головне питання - це наш чіткий сигнал про те, що ми вважаємо неприйнятним подальше розширення НАТО на Схід і розгортання озброєнь, які можуть загрожувати Російській Федерації". Столтенберг сказав: "Росія і раніше використовувала військові навчання як маскування, як прикриття... нарощування військового потенціалу, навчання, погрозлива риторика і послужний список... все це разом, звичайно, робить це серйозною загрозою"[25].

16 лютого 2022 року Генеральний секретар НАТО Столтенберг доручив командуванню НАТО опрацювати деталі розгортання бойової групи на південно-східному фланзі Альянсу, оскільки ознак деескалації з боку Росії поки що не було.

19 лютого 2022 року на Мюнхенській конференції з питань безпеки Столтенберг зазначив, що, незважаючи на "рішучі дипломатичні зусилля НАТО

з пошуку політичного вирішення [української кризи]... ми поки що не бачимо жодних ознак відходу або деескалації. Навпаки, Росія продовжує нарощувати сили". Він сказав, що "ми зробили письмові пропозиції адміністрації Путіна щодо зменшення ризиків і підвищення прозорості військової діяльності, протидії космічним і кіберзагрозам, а також щодо контролю над озброєннями, в тому числі над ядерною зброєю і ракетами... [Путін] намагається відкотити історію назад. І відтворити сфери впливу. [Він хоче обмежити право НАТО на колективну оборону... і вимагає, щоб ми вивели всі наші війська та інфраструктуру з країн, які приєдналися до НАТО після падіння Берлінської стіни... хоче відмовити суверенним країнам у праві обрати свій власний шлях. І власні механізми безпеки. Україні - але також і іншим країнам, таким як Фінляндія і Швеція. І вперше ми бачимо, як Пекін приєднується до Москви, закликаючи НАТО припинити прийом нових членів. Це спроба контролювати долю вільних націй. Переписати міжнародні правила гри. І нав'язати власні авторитарні моделі управління". Разом з ним на трибуні була Урсула фон дер Ляєн. Разом вони продовжили давати інтерв'ю аудиторії свідків[62].

20 лютого 2022 року Франція та Німеччина закликали своїх громадян покинути Україну. 21 лютого 2022 року Зеленський звинуватив Путіна у "зриві мирних переговорів і виключив будь-які територіальні поступки". Того ж дня Столтенберг порадив Росії "найрішучішим чином обрати шлях дипломатії і негайно згорнути масоване нарощування військової присутності в Україні та навколо неї"[64].

На тлі зростання напруженості між Росією та Україною на початку 2022 року Рада Федерації Росії визнала Луганську та Донецьку народні республіки 22 лютого 2022 року після того, як Державна Дума закликала Путіна визнати самопроголошені території 16 лютого. Депутати підтримали цю пропозицію 351 голосом проти 16. 21 лютого Путін підписав укази про визнання двох самопроголошених утворень на тимчасово окупованих територіях Донецької та Луганської областей України". Україна бачила російську загрозу, як один з аргументів надання ПДЧ. Р. Портман заявив, що євроатлантична інтеграція

України є «актуальною як ніколи». Обґрунтовуючи суть цього документу, пріоритетним завданням нашої держави є членство в НАТО. Для отримання реальних шансів, Україні потрібно було «впровадити реформи, які конвертувалися б у добробут і безпеку для громадян; досягти серйозного прогресу в усіх сферах життєдіяльності держави; інтегрувати принцип забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків в усі сфери державної політики». І тому для підготовки до вступу Рішенні було вказано 12 пунктів, тобто завдань, чотири з яких були таємними. Вони були спрямовані на поглиблення та інтенсифікацію співробітництва[19].

Протягом 2019-2021 рр. воно відбувалося в рамках програм і фондів, затверджених раніше, також з'явилося і 3 нових. Основні зусилля в практичному співробітництві з членами НАТО були зосереджені на виконанні певних завдань: стримування агресії РФ та зміцнення обороноздатності; впровадженні оборонної реформи; впровадження стандартів і виконання критеріїв для майбутнього членства в ЄС і НАТО.

Упродовж 2019-2022 років, політичний діалог та практичне співробітництво України найбільш продуктивно розвивалося з 15 країнами-членами НАТО. Це були: Греція, Велика Британія, Естонія, Данія, Канада, Литва, Латвія, Німеччина, Румунія, Польща, Словаччина, Туреччина, США, Франція та Чехія. Також ми отримували консультативну допомогу від експертів та радників НАТО за окремими напрямками.

Отже були як і позитивні кроки, так і перепони на шляху з поглиблення співробітництва з НАТО, такі як затягування в проведенні певних реформ, агресія РФ. Отже за понад 2 роки після змін в Конституції про євроатлантичну інтеграцію, в інших документах які мали стратегічний рівень, цілеспрямованого завдання на розвиток практичного партнерства з НАТО не спостерігалося. Варто зазначити, що в Стратегії Національної безпеки у розділі «Шляхи досягнення цілей державної політики у воєнній сфері, сфері оборони і військового будівництва» говориться про співпрацю не з НАТО в загальному, а лише з

певними державами-членами Альянсу. Тобто нестача стратегічного бачення залишилась і проблемою надалі[19].

Ще одним важливим питанням у співробітництві з НАТО стала реформа СБУ, яка розпочалася у 2019 році. Її головна мета – закріплення нових пріоритетів та запровадження більш ефективної роботи СБУ. Станом на лютий 2021 р. з 219-ти нормативно-правових документів альянсу було опрацьовано лише 192, з яких вже запроваджено 128 стандартів НАТО. На їх основі було розроблено 145 національних і військових нормативних актів і документів. Згідно з даними сайту Міністерства Оборони України, на 1 липня 2021 р. було опрацьовано понад 219 нормативних документів НАТО, тобто всі з запланованих. На їх основі було розроблено 156. Загалом станом на 01.07.2021 було запроваджено 303 нормативних документів НАТО[63].

Тобто можна зробити висновок, що було подвійне зниження темпів практичного співробітництва з НАТО. Така суперечлива реорганізація позначилася на ефективності і державних інституцій, у тому числі на сфері євроатлантичної інтеграції. Мова йде про злиття і роз'єднання певних міністерств та непослідовність у кадровій політиці. З листопада 2019 року по вересень 2021 року залишилось вакантним місце директора Урядового офісу з координації європейської і євроатлантичної інтеграції.

Ще одним викликом у відносинах між Україною та НАТО в даний період, став covid-19. Триваюча пандемія коронавірусу спалахнула першими підтвердженими випадками в Ухані, Китай, у грудні 2019 року, спричиненими новим коронавірусом важкого гострого респіраторного синдрому коронавірусу 2 (SARS-CoV2), захворюванням, яке називають коронавірусною хворобою 2019 або COVID-19. Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ) підтвердила спалах і визначила його як глобальну пандемію. Глобальна загроза в раніше високоякісних, надійних інфраструктурних системах охорони здоров'я в найбільш розвинутих економіках не справлялася з викликом, який ставить перед собою COVID-19; як будуть справлятися з менш розвченими економіками та інфраструктурою охорони здоров'я, зруйнованими війною та конфліктами, доки

в цих громадах не буде впроваджено адекватне проникнення вакцини або не буде встановлено адекватне лікування? Україна та інші держави Чорноморського регіону були і нині знаходяться під загрозою та щоденно піддаються збройній агресії Росії проти територіального суверенітету. Україна, де Росія веде війну з 2014 року, стикається з цією специфічною подвійною загрозою: реагування на катастрофи на насильство та смертельну інфекційну хворобу. Щоб найкраще обслуговувати біонагляд, допомагати у реагуванні на пандемічні лиха та зміцнювати безпеку охорони здоров'я в Європі, Організації Північноатлантичного договору потрібно було посилення в усіх структурах реагування на катастрофи в Україні в рамках міністерств охорони здоров'я[58].

Пандемія COVID-19 вплинула на відносини між Україною та НАТО, як і на багато інших аспектів міжнародних відносин. Ось деякі ключові аспекти цього впливу:

- НАТО та окремі її члени надали гуманітарну допомогу Україні для боротьби з пандемією, включаючи медичне обладнання та інші ресурси.
- Альянс висловлював солідарність з Україною в контексті викликів, пов'язаних з COVID-19.
- Відбувалися консультації та обмін інформацією між Україною та НАТО щодо координації дій у боротьбі з пандемією та забезпечення безпеки.
- Пандемія призвела до затримок та обмежень у проведенні спільних військових вправ та навчань через обмеження у переміщенні та контактах.
- Було відзначено, що пандемія може мати вплив на обороноздатність країн, включаючи Україну, через зміни в розподілі ресурсів та пріоритетах.
- З підвищенням використанням віртуальних платформ під час пандемії, збільшилася уразливість до кіберзагроз, і це також вплинуло на питання кібербезпеки у відносинах Україна-НАТО[25].
- Боротьба з економічними викликами, пов'язаними з пандемією, може призвести до обмежень у фінансуванні оборонних програм та військових витрат.
- Пандемія призвела до глобальної політичної нестабільності, що може вплинути на стратегічні рішення та взаємодію України та НАТО.

НАТО і члени Альянсу допомагали доставити в Україну вкрай необхідні апарати штучної вентиляції легень для підтримки відділень невідкладної допомоги і інтенсивної терапії в лікарнях по всій країні. Загалом за підтримки Координаційного центру НАТО з реагування на катастрофи було надано 15 апаратів ШВЛ. Іспанія передала три апарати ШВЛ Національній гвардії України, а НАТО передає 12 апаратів ШВЛ, придбаних за кошти, надані Італією, Міністерству оборони України[25].

Помічник Генерального секретаря НАТО з питань операцій Том Гоффус віддав належне Італії та Іспанії за їхню солідарність. "Війна, зима і тривалі наслідки пандемії COVID-19 виснажують українську медичну систему до межі. Ця допомога від наших членів Альянсу і НАТО матиме велике значення для сотень пацієнтів", - сказав він. Апарати ШВЛ, передані НАТО за італійські кошти, походять зі складу медичного обладнання, створеного для реагування на пандемію COVID-19. Ця передача вичерпала запаси Альянсу на випадок пандемії, які були створені в 2020 році під керівництвом Агенції НАТО з підтримки і постачання (NSPA). Заходи НАТО на підтримку України стали частиною Комплексного пакету допомоги (САР), який підтримує здатність України забезпечувати власну безпеку та впроваджувати широкомасштабні реформи, як зазначено в Стратегічному оборонному бюлетені України за 2016 рік та створених Трстових фондах НАТО виключно для України на підтримку безпеки охорони здоров'я та оборонного сектору.

Деякі члени НАТО закрили кордони, обмежили пересування, скасували навчання з сусідніми партнерами та зосередитися на внутрішній безпеці. Цей недалекоглядний підхід відкрив шлюзи для посилення загроз безпеці здоров'я. Оперативно було впроваджено навчання між НАТО, державами та партнерами НАТО та Україною спрямовані на підвищення та розширення реагування на катастрофи в усіх сферах бойових дій. Іншою важливою метою був розвиток оперативної спроможності та оперативної сумісності із силами НАТО за допомогою широкого спектру заходів і навчань «військовослужбовців» (M2M); це включає серію вправ Vigorous Warrior Live, зосереджену на хірургічному

втручанні та реанімації (DCS/DCR) від точки травми (POI) до хірургічного втручання. Внесок України в DCR/DCS на цих навчаннях і військово-медичного центру передового досвіду НАТО є життєво важливими для готовності військ НАТО та оперативної сумісності для реагування на катастрофи[41].

Глобальні зусилля CDC щодо безпеки охорони здоров'я в Україні допомагають покращити здатність країни запобігати, виявляти та реагувати на спалахи інфекційних захворювань до того, як вони переростуть у епідемії, а також пропонують CDC ключове розуміння та потік даних про сектор громадського здоров'я України. Цілі, викладені в Глобальній програмі безпеки охорони здоров'я (GHSA), глобальному партнерстві, започаткованому в 2014 році, щоб допомогти зробити світ безпечнішим і більш захищеним від загроз інфекційних захворювань, є основним фокусом CDC, 2019.

За сприяння CDC Україна розробила детальні плани дій щодо нагляду за захворюваннями, лабораторних систем, розвитку робочої сили, біобезпеки та біозахисту, імунізації та інших критичних сфер. CDC підтримує Україну в зміцненні потенціалу її робочої сили для розслідування та реагування на спалахи захворювань шляхом створення Програми навчання польових епідеміологів (FETP); який навчає польових епідеміологів просуванню практики, заснованої на доказах.

Висновки до 3 розділу

Отже, з приходом до влади В.Зеленського, країна отримала унікальну можливість просування на шляху до НАТО. Проте збройна агресія з боку РФ продовжувалася, що й відволікало владу від концентрації на євроатлантичній інтеграції. Затримки в проведенні реформ в Україні надалі сильніше затягували дорогу до нашого членства НАТО. Проте, в останні роки політичний діалог та практичне співробітництво України з НАТО розвивалися і мають позитивну динаміку. Продовжувалася і практика надання допомоги Україні. В цілому, відносини Україна-НАТО в 2018-2022 роках були направлені на зміцнення безпеки та обороноздатності України, підтримку реформування, а також на

розвиток політичного діалогу та практичного співробітництва. Початок кризи COVID-19 збільшив потенціал загострення напруженості у відносинах Росії в альянсі НАТО та ускладнив перспективи співпраці, припинення вогню або припинення війни на Донбасі. Конфлікт в Україні загрожує ще більшою ескалацією, якщо Росія розширить свою присутність в Україні або безпосередньо образить країни НАТО через хаос, спричинений невдалими відповідями та зростанням кількості випадків. Пандемія загрозувала безпеці здоров'я та економічному процвітанню мільйонів громадян держав-членів НАТО в такий спосіб, якого не загрожують більш обмежені терористичні удари чи навіть потенційне вторгнення Росії в державу НАТО[43].

РОЗДІЛ 4

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОЛІТИЧНОГО ДІАЛОГУ ТА ПРАКТИЧНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНА-НАТО

4.1 Проблеми та перспективи практичного співробітництва Україна-НАТО

Відносини між Україною та НАТО є складним та багатограним питанням, яке об'єднує ряд проблем і перспектив. Нижче наведено деякі основні аспекти:

Проблеми відносин між Україною та НАТО можна розглядати у різних аспектах. Важливо враховувати, що деякі з цих проблем можуть змінюватися в залежності від динаміки подій та геополітичного контексту[1].

Конфлікт на сході України є однією з ключових проблем у відносинах України та НАТО. Основні аспекти цього конфлікту включають:

Росія анексувала Крим у 2014 році, що визначило початок кризи. Міжнародна спільнота, включаючи НАТО, не визнає цей акт.

Конфлікт на сході України розпочався в 2014 році, коли російсько-підтримувані групи виступили проти української влади. Основні області конфлікту — Донецька та Луганська області. Конфлікт призвів до значних людських втрат, переміщення населення, та гуманітарної кризи, що стало однією з найважливіших проблем[43].

НАТО висловлює обурення російською агресією та підтримує територіальну цілісність та суверенітет України. Миротворчі місії та спроби досягнення мирного врегулювання конфлікту продовжуються, проте до сьогодення ситуація залишається невирішеною. Міжнародні спільноти, включаючи НАТО та країни-члени, вводили санкції проти Росії у відповідь на агресію в Україні.

Російська агресія та окупація Криму створили значний виклик для України та її відносин з НАТО. Конфлікт на сході України призвів до складнощів у зближенні та співпраці. Розв'язання конфлікту на сході України є складним завданням, і воно може впливати на загальну динаміку відносин між Україною

та НАТО. Мирне вирішення та відновлення територіальної цілісності України залишається однією з головних цілей НАТО та міжнародної спільноти[10].

Деякі країни-члени НАТО висловлюють обґрунтовані сумніви або опозицію стосовно розширення альянсу та надання членства Україні. Опозиція деяких членів НАТО до розширення альянсу та надання членства Україні є іншою важливою проблемою в контексті відносин між Україною та НАТО. Основні аспекти цієї проблеми включають:

Деякі країни-члени НАТО можуть вважати, що розширення на сході Європи, зокрема наближення України до членства, порушить геополітичні рівноваги та може спричинити напруження з Росією.

Деякі країни вважають, що економічні та політичні ризики, пов'язані з підтримкою та інтеграцією України, переважають її потенційні вигоди для НАТО.

Певна частина громадськості в деяких країнах-членах може виступати проти розширення НАТО через різні обставини, такі як економічні чи соціокультурні впливи. Основні обурення виникають через побоювання щодо безпекових ризиків, пов'язаних з конфліктом на сході України, які можуть перетнутися з інтересами членів НАТО. Також вони мають різні стратегічні підходи до розширення, зокрема до питання, чи додає новий член силу альянсу[1].

Вирішення цієї проблеми вимагає тлумачення та збалансованого підходу до розуміння інтересів різних країн-членів та ефективного вирішення їхніх побоювань. НАТО активно проводить консультації та обговорення для досягнення консенсусу щодо стратегічних напрямків розвитку альянсу.

Внутрішні проблеми, такі як політична нестабільність, корупція та соціально-економічні виклики, також впливають на здатність України ефективно впроваджувати реформи та розвивати співпрацю з НАТО. Економічні труднощі та фінансові виклики можуть ускладнювати проведення реформ у секторі безпеки та оборони. Зусилля Росії в проведенні інформаційної війни та

дезінформації можуть впливати на сприйняття України в альянсі та у світі загалом.

Зокрема, за словами экс-генсека НАТО А. Расмуссена в інтерв'ю ЗМІ напередодні 16-ї Щорічної зустрічі Ялтинської європейської стратегії (Київ, 12–14 вересня 2019 р.), діапазон загроз для Альянсу постійно змінюється, розширюється, вимагаючи відповідної реакції. Такі загрози включають (але не обмежуються ними) Росію на Сході, ісламський тероризм на Півдні та Китай — у всьому світі.

Тому А.Расмуссен закликав до подальшого зміцнення оборони Східної Європи, щоб запобігти нападу Росії на країни-члени НАТО. Екс-лідер Альянсу вважає, що саміт НАТО вирішить подальші кроки в цьому напрямку[17].

Йдеться, насамперед, про посилення військової присутності НАТО в країнах Балтії та Центральної та Східної Європи, покращення інфраструктури Альянсу та підготовку об'єднаних сил НАТО до відсічі можливій агресії Росії. Крім того, за оцінками західних експертів, поглиблення відносин НАТО з країнами-партнерами є важливим для європейської безпеки. У зв'язку з цим активізується дискусія щодо перспектив НАТО щодо євроатлантичної інтеграції Грузії та України.

Не менш важливою для НАТО є Україна, яка знаходиться в авангарді стримування експансії Росії на захід. Тому керівництво Альянсу підтримує євроатлантичний курс України, надає їй практичну допомогу у зміцненні оборонної сфери та наближенні її до стандартів Альянсу. Але на відміну від Грузії НАТО наразі не розглядає жодних варіантів приєднання України до Альянсу в найближчій перспективі. Усе тому, що в Альянсі немає консенсусу з українського питання, українське населення та політичні сили країни по-різному ставляться до НАТО, а також недоліки процесу внутрішніх реформ в Україні (неефективні антикорупційні заходи та гальмування внутрішні реформи). Небажання НАТО перетинати певні «червоні лінії» у протистоянні з Росією також є цілком очевидним. Такою «червоною лінією» для Москви є можливість

вступу України до НАТО, про що було заявлено керівництвом РФ ще у 2005 році після перемоги в нашій країні Помаранчевої революції[1].

За таких обставин НАТО поки що вважає можливим лише надання Україні статусу особливого партнерства — Програми розширених можливостей НАТО (EOP). Подібні перспективи для України окреслила колишній Держсекретар США К. Райс. На її думку, таке партнерство можна запропонувати Україні на саміті НАТО в грудні 2019 року, що стане важливим сигналом як для Києва, так і для Москви. Хоча статус EOP не передбачає безпосередньої підготовки країни до членства в НАТО, він свідчить про відкритість Альянсу до цього. Сьогодні такий статус мають Грузія, Австралія, Фінляндія, Йорданія та Швеція. Грузія готується до членства в НАТО, а Фінляндія та Швеція розглядають таку можливість перед обличчям зростаючих загроз з боку Росії[2].

Водночас, хоча Україна й не має реальних перспектив набуття реального членства в НАТО найближчим часом, це жодним чином не обмежує її співпрацю з Альянсом та виведення співпраці на новий рівень. Насправді він може приймати форму та глибину, типові для офіційних членів НАТО. Підставою для цього є наявність спільних інтересів НАТО та України, закріплення курсу на євроатлантичну інтеграцію в Конституції нашої держави. Збереження такого курсу як пріоритетного напрямку української політики підтвердили новий Президент України В.Зеленський та Міністр закордонних справ В.Пристайко[8].

Поглиблення співпраці Україна-НАТО стане потужним чинником стримування Росії та інших країн (зокрема Угорщини) від агресивних дій проти нашої країни, як у формі «гібридних» війн, так і прямих збройних нападів. І НАТО матиме більше можливостей протистояти загрозам безпеці Східної Європи, рухаючись вперед. Реалізація такого підходу не потребуватиме суттєвих змін ні у внутрішньому законодавстві України, ні в договірній базі відносин між нашою державою та НАТО та може бути реалізована шляхом розширення існуючих напрямів співпраці сторін. Зокрема, такі дії можуть включати:

- більш тісне узгодження політики національної безпеки України з глобальною стратегією НАТО щодо безпеки Європи. Прикладом співпраці

сторін у цій сфері є надання Україною НАТО нового проекту Стратегії національної безпеки України з метою отримання рекомендацій та пропозицій;

- інтеграція планів бойового застосування Збройних Сил України до відповідних планів ОЗ НАТО на південно-східному напрямку. Власне, таку можливість відкриває новий Закон «Про оборону України», ухвалений Верховною Радою 20 вересня 2019 року, який містить комплекс заходів щодо захисту держави у разі збройного конфлікту чи зовнішньої агресії;

- активізація взаємодії сторін у сфері оборонної реформи України відповідно до стандартів НАТО. З 2016 року Організація Північноатлантичного договору реалізує Комплексний пакет допомоги (САР) для України. Основною метою САР є допомога Україні у зміцненні її обороноздатності, а також забезпечення оперативної сумісності Збройних Сил України та Об'єднаних сил НАТО. Крім того, важливим інструментом просування реформ в Україні є Річні національні програми Україна-НАТО;

- посилення розвідувального співробітництва, у тому числі на стратегічному рівні щодо виявлення загроз безпеці України та НАТО; на тактичному рівні — в рамках обміну інформацією. Зокрема, це вже передбачено Законом «Про розвідувальні органи України» (ст. 11), який було прийнято у 2001 році. Крім того, у червні 2019 року було досягнуто домовленості про поглиблення співпраці між Військовою розвідкою України та розвідувальними структурами НАТО;

- збільшення військової присутності НАТО в Україні, яке може приймати різні форми, зокрема шляхом: розширення навчальних місій Альянсу; проведення спільних військових навчань; розміщення кораблів НАТО на українських військово-морських базах. У цьому плані найбільш показовими є щорічні спільні навчання ЗСУ «Сі Бриз» та «Репід Трайдент», які проводяться на українських полігонах;

Розвиток співробітництва Україна-НАТО в інших сферах взаємного інтересу, зокрема в рамках: спільної протидії «гібридним» загрозам та забезпечення безпеки в Чорноморському регіоні; участь Альянсу в модернізації

військової інфраструктури України з можливим подальшим використанням у своїх інтересах; співробітництво у розробці та виробництві озброєння та військової техніки; організація взаємодії з протиповітряної оборони та управління повітряним рухом; Участь України в багатонаціональних операціях НАТО[10].

Отже, ми можемо виділити основні перспективи практичного співробітництва з НАТО:

- Поглиблення співпраці у сфері безпеки та оборони для вирішення спільних викликів та загроз.
- Продовження демократичних реформ та зміцнення правової системи для підвищення ефективності та прозорості влади.
- Підтримка вирішення конфлікту на сході України та відновлення територіальної цілісності.
- Залучення інвестицій та розвиток економіки для зміцнення стабільності та забезпечення внутрішньої підтримки реформ.
- Зміцнення заходів інформаційної безпеки та відповідь на дезінформацію.

Вирішення цих питань та досягнення поставлених цілей може сприяти покращенню відносин між Україною та НАТО, а також розвитку партнерства в майбутньому.

Отже, російська агресія та конфлікт на сході України є важливим фактором, який впливає на відносини. Присутність конфлікту створює складнощі для поглиблення співпраці та можливого наближення до членства в НАТО. Існує частина населення та політичних сил в Україні, яка висловлює сумніви щодо членства в НАТО. Це створює внутрішній опір та політичні протиріччя. Хоча Україна здійснює значні реформи у сфері оборони та безпеки, проте є питання щодо їхньої ефективності та повноти.

Попри активність та співпрацю, що йде від України та її партнерів у НАТО, зближення та потенційне членство затримується через різні фактори, зокрема зовнішній тиск. Продовження підтримки НАТО в реформах в Українських

Збройних Силах та оборонному секторі сприятиме зближенню та покращенню відносин. Розширення гуманітарної та технічної допомоги з боку НАТО може визначити позитивну динаміку розвитку. Враховуючи сучасні виклики, такі як кіберзагрози, співпраця в цій області може бути ключовою для зміцнення безпеки та захисту. Інтенсивна дипломатія та посилення діалогу можуть допомогти вирішити проблеми та побудувати позитивні відносини[17].

Продовження демократичних реформ та зміцнення правової системи можуть створити сприятливий клімат для співпраці, а залучення широкого загалу населення та політичної еліти до питань щодо членства в НАТО може забезпечити широку підтримку національних стратегій. Відносини Україна-НАТО продовжують розвиватися у динаміці, і вирішення проблем та використання перспектив може сформувати майбутнє співробітництва та партнерства.

4.2 Сценарії політичного діалогу та практичного співробітництва Україна-НАТО

Розвиток відносин між Україною та НАТО може приймати різноманітні сценарії, залежно від політичних, економічних та військових обставин. Нижче наведені кілька можливих сценаріїв:

Посилення партнерства і зближення. У сценарії між Україною та НАТО можуть мати місце такі ключові події та розвиток відносин:

1. Україна продовжує впроваджувати реформи в армії та сфері безпеки з метою вдосконалення військових структур та стандартів. Це включає модернізацію збройних сил, підвищення військової ефективності та виконання стандартів НАТО.

2. НАТО надає Україні підтримку у вигляді фінансових ресурсів, експертної допомоги та консультацій з метою поліпшення військової та оборонної сфери.

3. Збільшення кількості та обсягу спільних військових навчань та вправ сприяє підвищенню військової сумісності та взаєморозуміння між українськими та військовими силами НАТО[2].

Розширення партнерських програм. У даному сценарії між Україною та НАТО можливі такі розвитки:

1. Україна активно приєднується до нових партнерських ініціатив та проектів, запропонованих НАТО. Це може включати спільні дослідження, розробку нових технологій та співпрацю в області кібербезпеки.

2. Україна та НАТО можуть розширити співпрацю у сфері кризового управління та реагування на екстрені ситуації. Спільне планування та вправи допомагають підвищити готовність та координацію дій в разі кризових ситуацій.

3. Збільшення обміну досвідом та експертизою в області безпеки, оборони та реформ в армії сприяє взаємному збагаченню та підвищенню професійного рівня.

4. Заохочення спільних проектів та інвестицій в оборонну промисловість сприяє підвищенню технічної потужності та виробничого потенціалу.

5. Україна та НАТО можуть укласти додаткові меморандуми та угоди, щоб створити ефективні механізми консультацій та діалогу в різних аспектах співпраці.

6. Цей сценарій передбачає не тільки розширення формальних партнерських програм, а й глибше взаєморозуміння та взаємодію в сферах, які можуть виявитися ключовими для обох сторін.

7. Збільшення частоти та інтенсивності політичних консультацій між представниками України та НАТО сприяє обговоренню ключових питань, таких як безпека в регіоні, розвиток оборонної політики та стратегічне співпрацю.

8. Україна та НАТО можуть активно висловлювати спільні позиції стосовно міжнародних питань, включаючи реакцію на конфлікти, забезпечення стабільності та підтримку демократії.

9. Глибше обговорення та аналіз спільних безпекових викликів, таких як кіберзагрози, тероризм, поширення зброї масового знищення, сприяє розробці спільних стратегій і планів дій. Обговорення можливостей подальшого розвитку відносин між Україною та НАТО, включаючи розгляд питання можливого членства, стає предметом політичного діалогу та аналізу. Спільна участь України та НАТО в міжнародних форумах, конференціях та інших подіях сприяє позиціонуванню спільних цілей та інтересів[3].

Цей сценарій передбачає активний політичний діалог, який сприяє підвищенню рівня взаєморозуміння, довіри та ефективності відносин між Україною та НАТО. Збільшення частоти та глибини політичного діалогу між Україною та НАТО сприяє вирішенню спільних питань, обговоренню стратегічних напрямків розвитку та уточненню планів співпраці. У цьому сценарії обидві сторони активно співпрацюють, щоб зміцнити безпеку та стабільність в регіоні та покращити військово-технічну сумісність між Україною та НАТО.

У сценарії "Продовження статусу партнера" можливі такі ключові елементи та розвиток відносин між Україною та НАТО:

1. Україна продовжує залишатися партнером НАТО, але вирішує не висловлювати конкретний намір членства в найближчому майбутньому. Сторони підтверджують свою готовність до співпраці, зокрема, в рамках існуючих партнерських програм.

2. Україна активно бере участь у спільних проектах та програмах, що сприяють розвитку безпекового та оборонного потенціалу. Це може включати спільні навчання, обмін досвідом та технічну співпрацю.

3. Продовження активного політичного діалогу на рівні високих посадових осіб для обговорення ключових питань безпеки та стабільності в регіоні.

4. НАТО продовжує надавати підтримку у впровадженні реформ в Україні, зокрема в сферах оборони, безпеки та правопорядку.

5. Обидві сторони активно розробляють та впроваджують нові партнерські програми для підтримки спільних інтересів та цілей.

6. НАТО може надавати технічну та економічну підтримку для зміцнення оборонної та безпекової інфраструктури України[2].

У цьому сценарії акцент робиться на поглибленні партнерських відносин, але без негайного прагнення до членства в НАТО. Обидві сторони продовжують співпрацювати в різних напрямках, обмінюючись досвідом і ресурсами для зміцнення безпеки та стабільності.

У сценарії "Збереження статус-кво" відносин між Україною та НАТО можуть спостерігатися такі розвитку подій:

1. Україна продовжує залишатися партнером НАТО без активного висловлення намірів стосовно членства. Обидві сторони підтримують статус-кво, уникнення тисків щодо членства чи його відкидання.

2. Обидві сторони зберігають регулярний політичний діалог і консультації, обговорюючи ключові питання безпеки, стабільності та співпраці.

3. Продовження участі в спільних військових навчаннях та вправах, що сприяє підтримці та підвищенню військової сумісності.

4. НАТО може продовжити надавати експертну підтримку та консультації для впровадження реформ в українському оборонному секторі.

5. НАТО надає економічну підтримку та розвиває партнерські програми для підтримки України в реалізації оборонних та безпекових проектів.

6. Сторони працюють над підтриманням політичної стабільності та забезпеченням обоюдної довіри в рамках партнерських відносин[5].

У цьому сценарії акцент робиться на підтримці статус-кво та уникненні суттєвих змін у відносинах між Україною та НАТО, забезпечуючи стабільність та співпрацю без активних дій щодо членства в альянсі.

У сценарії "Погіршення відносин" можуть виникнути такі можливі розвитку подій між Україною та НАТО:

1. Погіршення відносин може бути спричинене геополітичними чи внутрішніми подіями, які впливають на інтереси сторін. Наприклад, нові конфлікти в регіоні чи зміни в політичному ландшафті.

2. Альянс може вжити заходів щодо обмеження співпраці з Україною, таких як призупинення спільних військових навчань, зменшення фінансування чи введення обмежень у військовій та технічній співпраці.

3. НАТО або окремі члени альянсу можуть вжити заходів, таких як введення санкцій, у відповідь на негативні події чи дії України, або навпаки.

4. Погіршення відносин може спричинити зменшення частоти та ефективності політичного діалогу між сторонами.

5. Різкі зміни відносин можуть призвести до підвищення напруженості в регіоні, що вплине на стабільність та безпеку.

6. Цей сценарій передбачає можливе погіршення відносин між Україною та НАТО на тлі непередбачуваних обставин чи інших геополітичних чинників[2].

Отже, кожен з цих сценаріїв залежить від ряду факторів, таких як політична воля обидвох сторін, економічна ситуація, геополітичні обставини та події в регіоні.

Висновки до 4 розділу

У відносинах між Україною та НАТО існують ряд проблем та викликів, а також потенційні перспективи. Російська агресія та конфлікт на сході України, зокрема в Донецькій та Луганській областях, становлять серйозний виклик для безпеки регіону. Це одна з ключових проблем, яка має великий вплив на відносини України з НАТО. Питання членства України в НАТО залишається невирішеним. Це може створювати напруженість та невизначеність у відносинах і призводити до різних поглядів та очікувань.

Впровадження необхідних реформ в Україні, зокрема в армії, судовій системі та боротьбі з корупцією, може бути повільним процесом і впливати на ефективність співпраці з НАТО. Енергетичні конфлікти та залежність від

російського газу можуть впливати на стратегічну незалежність України та мати важливе значення для безпеки країни.

У деяких частин місцевого населення може існувати обмежена підтримка щодо співпраці з НАТО або щодо членства в альянсі, що створює внутрішню політичну напруженість.

Щодо перспектив, то продовження реформ в сферах оборони, безпеки та правопорядку сприятиме збільшенню ефективності Українських Збройних Сил та сприятиме їхній модернізації. Зміцнення співпраці в області кібербезпеки, боротьби з тероризмом та іншими сферами безпеки може призвести до створення більш ефективних механізмів взаємодії.

Продовження партнерства та підвищення військової сумісності з НАТО може сприяти збільшенню стабільності та безпеки в регіоні.

Впровадження дипломатичних ініціатив та спільних проектів може допомогти вирішувати конфлікти та покращувати взаєморозуміння між Україною та НАТО

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі розглянуто політичний діалог та практичне співробітництво між Україною та НАТО(2014-2022pp.) з урахуванням широкого спектру факторів, включаючи політичні, безпекові, та економічні аспекти. Дослідження підкреслило важливість цих відносин для національної безпеки України та стабільності регіону.

Однією з ключових проблем є конфлікт на сході України, який суттєво впливає на безпековий ландшафт регіону та порушує принципи міжнародного права. Невизначеність щодо перспектив членства також створює невизначеність та напруженість. Не дивлячись на виклики, розглянуті у дослідженні, відзначено можливі перспективи для покращення відносин. Реформи в Україні та подальше зближення в питаннях безпеки та оборони можуть сприяти покращенню взаєморозуміння та співпраці.

Це дослідження запропонувало глибокий аналіз відносин, враховуючи комплексність сучасного геополітичного контексту. Освітлення взаємодії між Україною та НАТО в контексті сучасних викликів має важливе значення для розуміння динаміки регіональної безпеки.

Залишаючи відкритими можливості для подальших досліджень, важливо розглядати розвиток ситуації та вивчати нові аспекти співпраці між Україною та НАТО, зокрема в контексті глобальних тенденцій безпеки. Ці висновки підкреслюють необхідність продовження діалогу та співпраці між Україною та НАТО, враховуючи складні виклики та можливості, що виникають в сучасному геополітичному середовищі. Також у роботі виокремлено кілька ключових проблем та викликів, які потребують уваги та вирішення у відносинах між Україною та НАТО.

Російська агресія та окупація частини території сходу України становлять серйозний виклик для національної безпеки та вимагають спеціалізованих стратегій для його вирішення.

Питання щодо можливості членства України в НАТО залишається невирішеним, що може викликати невизначеність та напруженість в самій альянсі та внутрішньо політичний дисонанс в Україні. Попри ці проблеми, існують можливості для подальшого розвитку відносин:

1. Розвиток та впровадження стійкої стратегії протидії агресії на сході, залучаючи підтримку партнерів, може сприяти відновленню територіальної цілісності.
2. Участь в партнерських програмах НАТО та інших міжнародних ініціативах може сприяти реформам та покращенню ефективності силових структур.
3. Зменшення енергетичної залежності через диверсифікацію джерел може підвищити стратегічну незалежність.
4. Активна дипломатична діяльність для залучення міжнародної підтримки та посилення діалогу може сприяти вирішенню конфліктів та покращенню міжнародного сприйняття.

Отже, аналізуючи все вищесказане, можна зробити висновок, що НАТО сьогодні залишається єдиною потужною міжнародною структурою, яка реально може гарантувати безпеку своїх членів. НАТО залишається найважливішим гравцем у сфері безпеки та оборони євроатлантичного регіону. З 2014 року наша країна веде співпрацю з альянсом на взаємовигідних умовах. Основними пріоритетними напрямками співпраці завжди були: створення ефективної системи цивільно-військових відносин; удосконалення демократичного контролю над збройними силами; створення ефективної системи оборонного планування, яка збалансує основні пріоритети реформування та розвитку Збройних Сил України, зокрема: здійснення короткострокового та

середньострокового оборонного планування, у тому числі оновлення законодавчої бази діяльності Збройних Сил України. Таким чином, відносини України з НАТО вже мають власну історію, їх трансформація відбувається відповідно до викликів і запитів становлення сучасної системи міжнародного облаштування та вироблення механізмів їх постійної модернізації з урахуванням внутрішньо- та зовнішньополітичних умов.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Александров О. Реалії і перспективи співробітництва України з НАТО в умовах політики позаблоковості // Національна безпека і оборона. 2012. № 2-3. 34-37 с.
2. Артеменко, О. "Україна та НАТО: сучасний стан та перспективи співпраці." Міжнародні відносини: наукові студії, Київ, 2019. 45-60.
3. Білецький, І. (2018). "Історія вступних спроб України до НАТО." Політичні науки: досвід та перспективи. Київ, 2018.112-130 с.
4. Вергун, Л. (2020). "Дипломатичні відносини України з країнами НАТО в 2018-2019 роках." Дипломатичний журнал. Київ,2020. 78-94 с.
5. Висновки і пропозиції // Україна-ЄС: шлях до політичної асоціації. Київ : Центр Разумкова, 2021. 120 с.
6. Власюк О. С. Кононенко С.В. Кремлівська агресія проти України: роздуми в контексті війни. Київ : НІСД, 2017. 304 с.
7. Гущин А. В. Україна після Євромайдана. П'ять років кризи і надія: робоча тетрадь № 54/2019 [А. В. Гущин, А. С. Левченков; гл. ред. И. С. Иванов ; Російська рада з міжнародних справ (РСМД). — М.: НІ РСМД, 2019. — 60 с.
8. Допомога НАТО Україні. Стислий огляд. Київ, 2018. 12 с.
9. Джорджієвська, М. "Інформаційна війна у відносинах України та НАТО." Інформаційні технології та комунікації, Київ.2019, 102-115 с.
10. Кравченко, С. "Партнерство України та НАТО: досягнення та виклики." Сучасні проблеми безпеки, 2017, 23-38 с.
11. Марчук Є. К. На шляху до НАТО / ред.-уклад. Б. В. Клименко. Київ : Київ-Париж-Дакар, 2016. 608 с.
12. Семенова, Н.. "Економічний вимір співпраці України з НАТО." Економічний аналіз, 2018, 56-72 с.
13. Співпраця з НАТО. Біла книга 2018. Збройні сили України. Київ, 2019. 140 с.

14. Співробітництво з НАТО. Біла книга 2017. ЗС України. Київ, 2018. 128 с.
15. Турчин Я. Російсько-український конфлікт як новий виклик світовій системі безпеки. Зовнішні справи. Політичні науки. 2016. № 11. С. 14-16. 31.
16. Філіпчук В. Міжнародна миротворчість та війна на Сході України: чи є рецепт мирного врегулювання? Дзеркало тижня. Україна. 2016. № 17. 32.
17. Чекаленко Л., Васильєва М. Європа. Безпека. Україна. Дипломатія. Україна дипломатична. 2015. Вип. 16. 289 с.
18. «Незалежна демократична Україна – ключ до євроатлантичної безпеки» – Голова Військового комітету НАТО генерал Петр Павел. URL: <http://www.na.mil.gov.ua/index.php/2018/03/20/nezalezhna-demokratychna-ukrayina-klyuch-do-yevroatlantlychnoyi-bezpeky-golova-vijskovogo-komitetu-nato-general-petr-pavel/>.
19. «Практична співпраця України з НАТО поглиблюється в різних сферах», зустріч Президента України та Генсека Альянсу. URL: <http://www.na.mil.gov.ua/index.php/2018/12/13/praktychna-spivpratsya-ukrayiny-z-nato-poglyblyuyetsya-v-riznyh-sferah-zustrich-prezydenta-ukrayiny-ta-genseka-alyansu/>.
20. В Брюсселі відбулося екстренне засідання Комісії Україна – НАТО URL: <https://ukraine-nato.mfa.gov.ua/news/19550-v-bryusseli-vidbulosya-jekstrenne-zasidannya-komisiji-ukrajina-nato>.
21. В Брюсселі підписано Імплементатійну угоду щодо проекту Трестового фонду НАТО із знешкодження вибухонебезпечних предметів та протидії СВП. URL: <http://www.na.mil.gov.ua/index.php/2018/12/14/v-bryusseli-pidpysano-implementatsijnu-ugodu-shhodo-proektu-trastovogo-fondu-nato-iz-zneshkodzhennya-vybuhonebezpechnyh-predmetiv-ta-protydiyiv-svp>
22. Велігодський Д.В., Мальцева Є.В. Особливості нормативно-правового регулювання співробітництва України з НАТО у 1991–2004 роках URL: http://sn-law.cfuv.ru/wp-content/uploads/2016/12/002_veligod.pdf.

23. Військова євроінтеграція: як Україна виконує свої безпекові зобов'язання за угодою з ЄС. URL: <https://cacds.org.ua/?p=6277>
24. Альтернатива НАТО: чим загрожує відмова України від Альянсу за домовленістю з Кремлем. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/>.
25. Військова сила не є вирішальною у гібридній війні з Росією. Результати круглого столу «Україна–НАТО». URL: <https://reforms>.
26. Офіційний сайт НАТО. URL: <http://www.nato.int/>.
27. Варшавський саміт НАТО 2016. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%92%D0%B0%D1%80%D1%88%D0%B0%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9_%D1%81%D0%B0%D0%BC%D1%96%D1%82_%D0%9D%D0%90%D0%A2%D0%9E_2016
28. "Signatures of Partnership for Peace Framework Document". NATO. 27 March 2020. Archived from the original on 11 March 2012. Retrieved 20 April 2014. URL: https://www.wikiwand.com/en/Ukraine-NATO_relations
29. "U.S. wins NATO backing for missile defense shield". CNN. 12 June 2008. Archived from the original on 12 June 2008. URL: <https://ru.scribd.com/document/261207208/NATO>
30. "Rice, Kouchner, comment NATO Ministerial's decision". Ukrainian Independent Information Agency. 3 December 2008. Archived from the original on 5 December 2008. Retrieved 3 December 2008. URL: <https://smartencyclopedia.org/content/ukraine-nato-relations/>
31. "Закон про зміни до Конституції щодо курсу на вступ в ЄС і НАТО набув чинності | Євроінтеграційний портал". Archived from the original on 28 September 2020. Retrieved 16 January 2022. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/2644931-zmini-do-konstitucii-pro-kurs-na-es-i-nato-nabuli-cinnosti.html>
32. Урядовий офіс з питань європейської та євроатлантичної інтеграції // Facebook. URL: <https://www.facebook.com/goeei.ua/>.
33. 62% українців підтримують вступ України до ЄС, 58% - за вступ до НАТО // Урядовий офіс з питань європейської та євроатлантичної інтеграції.

URL: <https://www.facebook.com/goeei.ua/photos/a.1236702216458296/4362217827240037/>.

34. Brussels Summit Declaration. Issued by the Heads of State and Government participating in the meeting of the North Atlantic Council in Brussels 11-12 July 2018 // North Atlantic Treaty Organization. URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_156624.htm.

35. Strategic Concepts // North Atlantic Treaty Organization. URL: https://www.nato.int/cps/uk/natohq/topics_56626.htm?selectedLocale=en.

36. The Alliance's New Strategic Concept agreed by the Heads of State and Government participating in the Meeting of the North Atlantic Council. 07 Nov. 1991 - 08 Nov. 1991 // North Atlantic Treaty Organization. URL: https://www.nato.int/cps/uk/natohq/official_texts_23847.htm.

37. Warsaw Summit Communique. Issued by the Heads of State and Government participating in the meeting of the North Atlantic Council in Warsaw 8-9 July North Atlantic Treaty Organization, URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_133169.htm.

38. Strategic Concepts // North Atlantic Treaty Organization. URL: https://www.nato.int/cps/uk/natohq/topics_56626.htm?selectedLocale=en.

39. The Alliance's New Strategic Concept agreed by the Heads of State and Government participating in the Meeting of the North Atlantic Council. 07 Nov. 1991 - 08 Nov. 1991 // North Atlantic Treaty Organization. URL: https://www.nato.int/cps/uk/natohq/official_texts_23847.htm.

40. Warsaw Summit Communique. Issued by the Heads of State and Government participating in the meeting of the North Atlantic Council in Warsaw 8-9 July North Atlantic Treaty Organization, URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_133169.htm.

41. Federal Research Division, Library of Congress. p. xcii. ISBN 0-8444-0866-2. OCLC 36351361. Archived from the original on 24 August 2022. Retrieved 25 August 2022. URL: <https://www.loc.gov/web-archives/collections/>

42. Хартія про особливе партнерство між Україною та Організацією Північно-Атлантичного договору: Міжнародний документ від 09.07.1997 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/>

43. Співробітництво Україна – НАТО у рамках програми “Партнерство заради миру та безпеки”. URL: <https://nato.mfa.gov.ua/ua/ukraine-nato/Partnership>

44. Поляков Л. Співпраця Україна — НАТО: про що йде мова? URL: <https://day.kyiv.ua/uk/article/den-planeti/spivprasya-ukrayina-nato-pro-shcho-yde-mova>

45. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 25 листопада 2005 року “Про невідкладні заходи щодо дальшого розвитку відносин України з Організацією Північноатлантичного договору (НАТО)” : Указ Президента України від 27.12.2005 р. № 1861/2005. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1861/2005>

46. Критерії вступу України до НАТО. Блоги БДМУ. 20.09.2018. URL: <https://www.bsmu.edu.ua/blog/6929-kriterii-vstupu-ukraini-do-nato/>

47. Про Національну систему координації співробітництва України з Організацією Північноатлантичного договору : Указ Президента України від 13.03.2006 р. №215/2006. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/215/2006>

48. Каллісон, Нік Щетко та Алан (23 грудня 2014). «Україна позбулася «позаблокового» статусу, отримавши швидку докору з боку Росії» . Wall Street Journal . Архівовано з оригіналу 12 січня 2023 року . URL: <https://www.wsj.com/articles/ukraine-ends-nonaligned-status-earning-quick-rebuke-from-russia-1419339226>

49. «Заява Генерального секретаря НАТО про визнання Росією самопроголошених Донецької та Луганської народних республік » . НАТО . 21 лютого 2022. Архівовано з оригіналу 22 лютого 2022 URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_192292.htm

50. Соціально політична ситуація в Україні URL: https://razumkov.org.ua/uploads/socio/2018_Press_release_september.pdf

51. Партнерство Україна-НАТО: час усвідомлення реалій, потреб та нових підходів // Національна безпека і оборона. 2012. № 2-3. С. 2-11.

52. Передвиборча програма кандидата на пост Президента України Володимира Зеленського // Центральна виборча комісія. URL: <https://www.cvk.gov.ua/pls/vp2019/wp005pt021f01=233pt001f01=719>.

53. Передвиборча програма партії “Слуга народу” URL:<https://www.cvk.gov.ua/pls/vnd2019/wp502pt001f01=919pf7171=403.html>.

54. Signatures of Partnership for Peace Framework Document". NATO. 27 March 2020. Archived from the original on 11 March 2012. Retrieved 20 April 2014. URL: <https://nato.mfa.gov.ua/ua/ukraine-nato/Partnership>

55. "U.S. wins NATO backing for missile defense shield". CNN. 12 June 2008. Archived from the original on 12 June 2008. URL: <https://nato.mfa.gov.ua/ua/ukraine-nato/Partnership>

56. "Rice, Kouchner, comment NATO Ministerial's decision". Ukrainian Independent Information Agency. 3 December 2008. Archived from the original on 5 December 2008. Retrieved 3 December 2008. URL: <https://nato.mfa.gov.ua/ua/ukraine-nato/Partnership>

57. "Ukraine makes it official: Nation will abandon plans to join NATO". Kyiv Post. 28 May 2010. Archived from the original on 12 April 2012. Retrieved 28 May 2010. <https://www.cvk.gov.ua/pls/vp2019/wp005pt021f01=233pt001f01=719>.

58. "Ukraine has no alternative to Euro-Atlantic integration – Poroshenko". Interfax-Ukraine. 23 December 2014. Archived from the original on 3 May 2021. Retrieved 24 December 2014. URL: <https://nato.mfa.gov.ua/ua/ukraine-nato/Partnership>

59. "Deschytsia states new government of Ukraine has no intention to join NATO". Interfax-Ukraine. 29 March 2014. Archived from the original on 15 February 2016. Retrieved 29 March 2014. URL: <https://nato.mfa.gov.ua/ua/ukraine-nato/Partnership>

60. "New Ukraine Coalition Agreed, Sets NATO As Priority". Radio Free Europe/Radio Liberty. 22 November 2014. Archived from the original on 7 January 2019. Retrieved 22

November 2014. https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_133169.htm.

61. "The law amending the Constitution on the course of accession to the EU and NATO has entered into force | European integration portal". eu-ua.org (in Ukrainian). Archived from the original on 28 September 2020. Retrieved 23 March 2021. URL: <https://nato.mfa.gov.ua/ua/ukraine-nato/Partnership>

62. "Закон про зміни до Конституції щодо курсу на вступ в ЄС і НАТО набув чинності | Євроінтеграційний портал". Archived from the original on 28 September 2020. Retrieved 16 January 2022. <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/2644931-zmini-do-konstitucii-pro-kurs-na-es-i-nato-nabuli-cinnosti.html>

63. "Brussels Summit Communiqué issued by the Heads of State and Government participating in the meeting of the North Atlantic Council in Brussels 14 June 2021". NATO. Archived from the original on 14 June 2021. Retrieved 14 June 2021. <https://www.cvk.gov.ua/pls/vp2019/wp005pt021f01=233pt001f01=719>.

64. "European Truth". NATO Secretary General: It is not up to Russia to decide whether Ukraine will be a member of the Alliance. Archived from the original on 2 February 2022. Retrieved 14 June 2021.

65. "Razumkov Centre poll". Archived from the original on 2 May 2014. Retrieved 26 August 2009.

66. Khrestin, Igor (18 August 2008). "Politics as usual". Ukrainian Independent Information Agency. Archived from the original on 21 October 2008. Retrieved 20 September 2008.

67. Kupchinsky, Roman (10 September 2008). "Surprising and Contradictory Opinions on the Ukrainian Streets". Eurasia Daily Monitor. Jamestown foundation. Archived from the original on 12 September 2008. Retrieved 21 September 2008.